

Utjecaj medija na djecu predškolske dobi

Banko, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:536944>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-28**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

IVANA BANKO

UTJECAJ MEDIJA NA DJECU PREDŠKOLSKE DOBI

Diplomski rad

Pula, 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

IVANA BANKO

UTJECAJ MEDIJA NA DJECU PREDŠKOLSKE DOBI

Diplomski rad

JMBAG: 0303049988, izvanredni student

Studijski smjer: Sveučilišni diplomski studij rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Metodologija kvalitativnih i kvantitativnih pedagoških istraživanja

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Opća pedagogija

Mentor: doc. dr. sc. Irena Kiss

Pula, lipanj 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Ivana Banko, kandidat za magistra ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studenica

U Puli, 30. lipnja 2023.godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Ivana Banko, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom "Utjecaj medija na djecu predškolske dobi" koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 30. lipnja 2023.

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. MEDIJI	2
2.1. Medijska pismenost.....	2
2.2. Odgoj za medije	3
3. RODITELJI MODELI KORIŠTENJA MEDIJA.....	5
3.1. Zaštita djece od negativnih sadržaja	6
3.2. Medijski sadržaji primjereni djeci	8
3.3. Vrijeme pred ekranom	9
4. UTJECAJ MEDIJA NA RAZVOJ DJECE.....	10
4.1. Razvoj ovisnosti	10
4.2. Kognitivni razvoj i učenje.....	11
4.3. Socio-emocionalni razvoj	12
4.4. Govorno-jezični razvoj.....	13
4.5. Motorički razvoj	14
5. POZITIVAN UTJECAJ MEDIJA.....	16
6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	18
6.1. Cilj i hipoteze	18
6.2. Uzorak ispitanika i postupak prikupljanja podataka.....	18
6.3. Analiza rezultata istraživanja	19
6.3.1. Najčešće vrijednosti	38
6.3.2. Korelacija podataka.....	44
6.4. Rasprava.....	48
7. ZAKLJUČAK	51
8. LITERATURA.....	53
9. PRILOZI	58
Sažetak.....	65
Summary	66

1. UVOD

Mediji predstavljaju veoma važan aspekt za društvo. Putem medija ljudima se prenose društvene, političke, gospodarske i ine informacije iz zemlje i svijeta. Od prvih knjiga i tiskovina, mediji omogućuju proširivanje znanja i stjecanje novih spoznaja. Osim informativne i obrazovne funkcije, mediji se često koriste i kao sredstvo opuštanja i zabave među svim naraštajima. Razvojem tehnologije, mediji se sve više koriste u komunikacijske svrhe, te povezuju ljude diljem svijeta. Danas u 2023. godini gotovo da i ne postoji kućanstvo koje ne posjeduje barem jedan elektronički medij. Štoviše, većinsko stanovništvo, kad je riječ o Republici Hrvatskoj posjeduje i više od jednog medija u svojem domu. Upravo zbog toga, djeca danas odrastaju uz drugačije navike nego što su to činila unazad deset i više godina. Način života, pa tako i odrastanja potpuno se promijenio, pa nije rijetkost da djeca danas i prije prve izgovorene riječi dođu u kontakt s nekom vrstom elektroničkog medija. Ove tvrdnje potvrđuju i riječi Čazmaković (2021) koja kaže kako su elektronički mediji danas svuda dostupni, sve ranije prisutni u životima djece te kako udio vremena koji djeca provode uz medije postojano raste. Iz tog razloga Čazmaković (2021) ističe potrebu za kritičkim razmišljanjem o medijima te usmjerava na pripremu i podučavanje djece za svakodnevni život s medijima. Dakle, prije svega roditelji ili skrbnici djece predškolske dobi moraju osvijestiti utjecaj medija na djecu, količinu vremena koja se djeci omogućuje za korištenje medija, sadržaje kojima su ona direktno ali i indirektno izložena, te vlastite stavove i svakodnevni način uporabe medija. To je osobito važno ako se želi postići pozitivan utjecaj medija, ali i ako je cilj odgajati medijski pismenu i kritički osviještenu djecu. Osim toga, takav pristup medijima neće ostaviti posljedice na psihomotorne, kognitivne, socio-emocionalne i govorno-jezične sposobnosti djece. Stoga će se u ovom radu prije svega pojasniti pojam medija, medijske pismenosti i medijskog odgoja, ali i detaljno, prema svim područjima razvoja, opisati mogući utjecaji medija na djecu predškolske dobi, kako oni pozitivni tako i oni negativni. U radu će biti predstavljeno i istraživanje o utjecaju medija na djecu predškolske dobi provedeno s roditeljima i skrbnicima djece. Provedbu istraživanja službeno je odobrila ravnateljica Dječjeg vrtića Pula.

2. MEDIJI

Istražujući pojam medija može se naći pregršt različitih tumačenja i definicija, što dovodi do zaključka da su mediji zapravo veoma složen fenomen kojeg je teško jednoznačno odrediti, posebice zato što se svakodnevno razvijaju i unaprjeđuju. Pa tako „Djeca i mediji – knjižica za roditelje i skrbnike“ (2018) čije je hrvatsko izdanje nastalo u sklopu suradnje Agencije za elektroničke medije i Ureda UNICEF-a za Hrvatsku, medije definira kao sredstvo kojim se prenose poruke, vijesti, obavijesti obično širokome krugu, a dijeli ih na tradicionalne masovne medije: novine, časopisi, televizija, radio te na novije masovne medije: internet, društvene mreže i platforme za razmjenu videozapisa. Također, pod terminom „mediji“ ubraja i uređaje s kojih se stvaraju i primaju različiti medijski sadržaji: pametni telefoni, prijenosna računala, tableti, igrače konzole i fotoaparati. Medijski sadržaji, kako stoji u knjižici, odnose se na sve poruke koje se proizvode, koriste i prenose putem medijskih i komunikacijskih platformi. Medijski bi sadržaji prema tome bili, sms poruke, filmovi, fotografije, televizijski i radijski programi, videoigre, vijesti, blogovi, video materijali i e-knjige. (Tomljenović et al. 2018)

Čazmaković (2021) ističe kako je neosporno da su mediji usko povezani s tehnologijom, ali da se ne može poistovjetiti razumijevanje i poznavanje medija s poznavanjem informacijsko-komunikacijske tehnologije, odnosno da medijska i digitalna pismenost nisu istoznačnice. Točnije, Čazmaković (2021) prema Lasić-Lazić et al. (2021) navodi kako su vještine korištenja tehnologije u domeni informatičke pismenosti, dok je kritičko tumačenje podataka u domeni medijske pismenosti.

2.1. Medijska pismenost

Prema Čazmaković (2021) pojam medijske pismenosti, baš kao i kad je riječ o medijima, podložan je raznim tumačenjima. Kako stoji na stranicama Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske:

„Medijska pismenost prema široko prihvaćenoj definiciji, uključuje sposobnosti pristupa, analize, vrednovanja i stvaranja medijskih poruka u različitim oblicima. Ove četiri komponente definicije upućuju na prirodnu povezanost medijske pismenosti s pitanjima

tehnološkog pristupa medijskom sadržaju; važnost kritičkih vještina, odnosno vještina analiziranja i vrednovanja nužnih za interpretiranje i razumijevanje medijskih sadržaja; i komplementarnost iskustva proizvodnje i stvaranja sadržaja kao alata za učenje kako bi se povećale bitne kritičke sposobnosti.“

Dakle medijska pismenost omogućuje prepoznavanje odnosno razlikovanje kvalitetnih sadržaja, relevantnih informacija od onih koje to nisu. U pojmovniku portala „Medijska pismenost“¹ ističe se da kad je riječ o djeci, medijska pismenost osposobljava djecu za kritičko procjenjivanje i razmišljanje o tome što gledaju, čitaju ili slušaju. Tako djeca mogu bolje razumjeti složene, neizravne poruke koje se plasiraju putem televizije, interneta, videoigara i ostalih medija koje koriste.

Đuran et al. (2022) navode kako se jedino sustavnim odgojem za medije može postići medijska pismenost te da podučavanje djece o medijima znači učiti ih i usmjeravati da preuzmu kontrolu nad upotrebom medija i da osvijeste kako isti mogu određivati njihovo vrijeme te utjecati na njihova mišljenja, osjećaje, stavove i ponašanje.

2.2. Odgoj za medije

Odgoj za medije ili medijski odgoj kako se često naziva, veoma je važan ali i neophodan u današnjem svijetu jer su masovni mediji postali dio svakodnevice i odrastanja djece te se njihov broj progresivno povećava. (Išlin, 2003)

Ciljevi medijskog odgoja podrazumijevaju usvajanje medijskih kompetencija, razlučivanje fikcije od stvarnosti, procjenu i analizu medijskog sadržaja, prepoznavanje djelovanja medija, interaktivnu uporabu medijskih sredstva, prepoznavanje i procjenu važnosti pojedinih medija i tako dalje. (Tolić, 2009)

U Republici se Hrvatskoj odgoj za medije sustavno provodi od osnovne škole u okviru predmeta Hrvatski jezik. Dakle, u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, odgojitelji nisu obavezni provoditi medijski odgoj djece, već to mogu činiti proizvoljno.

¹ Portal Medijska pismenost je platforma za promociju medijske pismenosti i pružanje podrške svima koji sudjeluju u medijskom obrazovanju, ponajprije djece i mladih, ali i odraslih. <raspoloživo na: <https://www.medijskapismenost.hr/o-nama/>> [pristupljeno 15.05.2023.]

(Peran & Raguž, 2018). Na odgojiteljima je hoće li i u kojoj mjeri koristiti medije u odgojno-obrazovnom radu s djecom, što zapravo ovisi i o njihovoj razini medijske pismenosti.

Peran & Raguž (2018) provele su istraživanje s odgojiteljicama i odgojiteljima s područja Grada Zagreba i Zagrebačke županije o ulozi odgojitelja o medijskom opismenjavanju djece. Rezultati istraživanja pokazali su kako je iznimno važno uvesti obrazovanje za medije u studije na kojima se školuju budući odgojitelji, kako bi mogli provoditi medijski odgoj s djecom predškolske dobi. S obzirom na to da djeca u predškolskim ustanovama uče kroz igru i istraživanje, učenje o medijima na takav nestrukturirani način već u predškolskoj dobi, donijelo bi brojne dobrobiti prije svega djeci koja su ujedno i najranjivija skupina medijskih korisnika, potom njihovim roditeljima a u konačnici i čitavom društvu. (Peran & Raguž, 2018)

Prema Mikiću (2002) odgojitelji bi djeci predškolske dobi medije trebali predstaviti kao jedan oblik stvaralaštva kojima se mogu izraziti, kao što to čine u likovnim, glazbenim ili dramskim aktivnostima. Nadalje, Mikić (2002) ukazuje na važnosti razgovora o medijskim proizvodima, sadržajima i porukama, ali i na promatranju dječjeg doživljaja pojedinih medija kako bi se to moglo rabiti u budućem pedagoškom djelovanju. Ljubić-Nežić (2018) također navodi, kad je riječ o medijskom odgoju u predškolskim ustanovama, da je prije svega važno pratiti interese djece te pokušati koristiti tehnologiju na njima blizak i smislen način, prilagođen dobi i mogućnostima zbog ostvarivanja osjećaja uspjeha u stjecanju novih spoznaja i svladavanja izazova.

Osim neposrednog rada s djecom, odgojitelji bi u sklopu medijskog odgoja, prije svega trebali ostvariti suradnju s roditeljima djece, koji su prema Ljubić-Nežić (2018) „primarni medijski odgojitelji“. Stoga bi medijsku pismenost odgojitelja trebalo ozbiljno shvatiti, kako bi u svom odgojno-obrazovnom radu mogli pomoći i biti potpora roditeljima, te zajednički djelovati na razvoj medijske pismenosti djece predškolske dobi. (Ljubić-Nežić, 2018., Peran, Raguž, 2018, Sindik 2011)

3. RODITELJI MODELI KORIŠTENJA MEDIJA

Djeca uče i oblikuju svoje ponašanje promatranjem odraslih. U ranoj dobi modeli čije ponašanje djeca upijaju jesu prvenstveno roditelji. Mnogi autori ističu kako nije važno samo ono što se djeci govori, već je mnogo važnije ono što se pred djecom čini. Navedenu tvrdnju potvrđuju i riječi Spitzera (2018) koji kaže kako djeca oponašaju ono što pred njima čine njihovi roditelji. Stoga, ponašanje koje se primjećuje u djeteta rane i predškolske dobi zapravo odražava ono što ga okružuje. Pa tako Spitzer (2018) navodi da ako roditelji puno gledaju televiziju, njihova će djeca to također činiti.

Prema riječima Jularić (2022) danas djeca odrastaju u svijetu u kojem gledaju roditelje i ostale odrasle osobe u svom okruženju kako vrijeme provode na mobitelima, tabletima, laptopima i uz televiziju. Jularić (2022) ističe i kako roditelji tako poručuju djeci kako je takvo ponašanje prihvatljivo i poželjno. Logično je da dijete konzumaciju medija neće percipirati kao nešto negativno ako je to svakodnevna aktivnost njegovih najbližih, te da će i ono samo željeti koristiti navedene medije. Stoga je važno da odrasli osvijeste vlastitu ulogu (obzirom da su oni prije svega djetetu omogućili korištenje različitih medija) o djetetovu sudjelovanju u digitalnom svijetu.

Knez Radolović & Renić (2020) ističu da bi dijete usvojilo osnovne koncepte sigurnog ali i odgovornog sudjelovanja u digitalnom svijetu, odgovornost trebaju preuzeti odrasle osobe, prvenstveno roditelji djeteta. Isti autori navode kako je digitalno roditeljstvo neodvojivo od odgovornog roditeljstva kojemu svi roditelji teže, te kako je teme digitalnog roditeljstva prijeko potrebno uključiti čim ranije, točnije čim dijete prvi put dođe u doticaj s digitalnim uređajem.

Ako roditelji omogućuju djeci predškolske dobi korištenje medija, trebali bi ih koristiti zajedno. Naime, Pšulca & Turza-Bogdan (2020) navode da bi gledanje televizije moglo imati pozitivan utjecaj na dijete ono treba biti uvjetovano ulogom odraslih. Točnije, odrasli su ti koji s djecom prvenstveno trebaju gledati, zatim komentirati gledano, razgovarati i otklanjati eventualne mogućnosti nerazumijevanja ili negativnih utjecaja. (Pšulca & Turza-Bogdan 2020, Sidnik 2012)

Đuran et al. (2019) također ističu kako roditelji trebaju preuzeti odgovornost za vrijeme koje djeca provode koristeći medije.

„Roditelji trebaju djecu voditi svojim primjerom, koristiti informatičku tehnologiju regulirano i objašnjavati djeci pozitivne i negativne aspekte istih. Roditelji koji s djecom gledaju televiziju, koji im objašnjavaju i paze na sadržaj koji djeca gledaju te koji upozoravaju na štetne te upućuju na pozitivne sadržaje, štite svoju djecu od negativnih utjecaja televizije“ (Đuran et al., 2019:281 prema Ozdasli & Gol, 2013)

Osim što je tako dječja navika gledanja televizije pod roditeljskim utjecajem odnosno pravilima koja su postavili djetetu, ako roditelji s djecom gledaju televiziju tako ukazuju poštovanje i djetetu ali i sadržaju koji ono gleda. (Blažević, 2012). Na roditeljima je dakle, da osvijeste kako su upravo oni uzori svojoj djeci u ispravnom korištenju medija. (Li et al. 2022, Sidnik 2012)

3.1. Zaštita djece od negativnih sadržaja

Osim toga, veoma je važno voditi računa o zaštiti djece od negativnih sadržaja koji se prikazuju putem medija. Prema pravilniku o zaštiti maloljetnika u elektroničkim medijima, pod sadržajima koji u audiovizualnim medijskim uslugama, elektroničkim publikacijama i platformama za razmjenu videozapisa mogu ozbiljno naštetiti fizičkom, mentalnom ili moralnom razvoju maloljetnika podrazumijevaju se sadržaji kojima se uzrokuje najveća šteta, poput bezrazložnog nasilja ili pornografije.

„U neprimjerene sadržaje za djecu, tj. sadržaji koji djeci mogu naštetiti, ubrajamo prizore grubog tjelesnog i/ili verbalnog nasilja, zastrašujućih scena stradanja i ranjavanja, seksa i seksualnog iskorištavanja, prostog rječnika i prizora, zlorabe duhana, alkohola, opijata, kockanja, klađenja te druge slične prizore“. (Tomljenović et al. 2018:8)

Stoga se pravilnikom propisuje kategorizacija programa, odnosno da se takvi sadržaji mogu prikazivati pod određenim uvjetima i/ili u određeno vrijeme te moraju biti označeni vizualnim simbolima. (Tomljenović et al. 2018) Vizualni simboli prema Pravilniku o zaštiti

maloljetnika u elektroničkim medijima podrazumijevaju oznaku 12, 15 i 18, koji nagovještavaju dobnu granicu djece za gledanje sadržaja koji će se prikazati.

S druge strane, ako se djeci omogućava igranje video igara, prije korištenja igre, odnosno već i prije samog skidanja ili kupovine, treba provjeriti oznaku sadržaja u PEGI sustavu. (Tomljenović et al. 2018) Naime, PEGI² odnosno Paneuropski sustav klasifikacije igara prema dobi uspostavljen je kako bi pomogao roditeljima prilikom informiranja o računalnim igrama. Kad je riječ o dobnim skupinama, postoje oznake PEGI 3, PEGI 7, PEGI 12, PEGI 16 i PEGI 18. Dakle, za djecu predškolske dobi prihvatljiva oznaka po ovom sustavu bila bi PEGI 3 s obzirom na to da se ona smatra prikladnom za sve dobne skupine. Prema ovoj oznaci, igra ne smije sadržavati zvukove, niti slike koje mogu uplašiti djecu, nasilje može biti prikazano u veoma blagom obliku u komičnom kontekstu ili u dječjem okruženju te nema nepristojnog govora. Osim dobnih oznaka, postoje i PEGI deskriptori sadržaja koji nagovještavaju postojanje nasilja, nepristojnog govora, straha, kockanja, seksualnih sadržaja, droge ili alkohola, diskriminacije po bilo kojoj osnovi te nudi li se mogućnost kupovine putem navedene igrice. (Tomljenović et al. 2018)

Kad je riječ o internetu također je izuzetno važno voditi računa o primjerenosti sadržaja i dobnim granicama za gledanje i korištenje aplikacija.

„Dobne kategorije za internetske sadržaje nisu postavljene na isti način kao za filmove, televizijski program i videoigre, dok za aplikacije za pametne telefone uopće ne postoje. Za internetske sadržaje u Hrvatskoj propisano je samo označavanje dobne kategorije 18. Osim toga strani televizijski programi nisu podložni hrvatskim propisima, te mogu imati i “blaže“ dobne oznake, dok platforme za razmjenu video sadržaja (npr. YouTube) uopće ne podliježu obvezatnom dobnom označavanju, a vrlo su popularne kod djece i mladih“. (Tomljenović et al. 2018:10)

Stoga Knez Radolović & Renić (2020) preporučuju postavljanje sigurnosnih postavki na svim uređajima kojima djeca imaju pristup, te umjesto google tražilice instalirati tražilice

² PEGI aplikacija omogućuje roditeljima i igračima pretraživanje informacija o ocjenama video igara, aplikacija, te nove informacije o roditeljskom nadzoru za sve elektroničke uređaje. Aplikacija je dostupna na devet jezika. <raspoloživo na: <https://pegi.info/hr/app>> [pristupljeno: 15.05.2023.]

namijenjene djeci poput KidRex.org³ ili Kiddle.co⁴ koje imaju bolje filtere za nepodobne sadržaje. Također umjesto YouTube aplikacije, ponuditi YouTube aplikaciju namijenjenu djeci (YouTube Kids).

3.2. Medijski sadržaji primjereni djeci

Prema stručnjacima za razvoj djece, odnosno njihovim preporukama i smjernicama za količinu vremena koja se omogućuje djeci za korištenje medija, vrijeme pred ekranima treba biti ispunjeno visokokvalitetnim, edukativnim i poticajnim sadržajima na hrvatskom jeziku. Ciboci et al. (2021) prema (Kolucki & Lemish 2015) navode kako kvalitetni medijski sadržaji moraju uzeti u obzir uzrast djece kao i to da način prikaza sadržaja treba biti prilagođen njihovom kognitivnom razvoju. Pa tako autori kažu kako sadržaji namijenjeni djeci predškolske dobi trebaju poticati komunikaciju i interakciju, postavljati zagonetke, pitanja, različite zadatke te ostaviti dovoljnu količinu vremena za njihovo rješavanje. Također trebaju osnaživati djecu te pogodovati razvoju njihova samopouzdanja – pohvalom za točno riješen zadatak. Takvi su sadržaji popraćeni rimom i jednostavnim jezikom te potiču djecu na ples i pjevanje, a u više se navrata ponavljaju i ključnu poruku. Osim toga trebaju prikazivati i pozitivne uzore u ljudskim i životinjskim likovima od kojih djeca mogu učiti te potencijalno preuzimati obrasce ponašanja. Ono što je jako važno jest da takvi sadržaji ne obuhvaćaju nasilne scene i stereotipe te da uključuju sve skupine društva pa tako i djecu pripadnike manjina i djecu s teškoćama u razvoju. (Ciboci et al. 2021).

Također važno je voditi računa i o djetetovu ponašanju tijekom i nakon korištenja medija. Knez Radolović & Renić (2020) ističu da ako djeca koriste dobi prilagođene kvalitetne sadržaje, ako je vrijeme koje provode pred ekranima uravnoteženo s vremenom koje provode u aktivnostima na otvorenom prostoru s naglaskom na kretanje, ne bi trebalo biti razloga za zabrinutost. Međutim, ako se u djeteta uočava uznemirenost, agresivnost ili tjeskoba nakon korištenja nekih sadržaja, te ako se ono ne želi odvojiti od ekrana, to može

³ Kidrex je sigurna Google tražilica prilagođena djeci. Pomaže u zaštiti djece od neprimjerenog sadržaja. <raspoloživo na: <https://www.kids-search.com/KidRex.php>> [pristupljeno: 15.05.2023.]

⁴ Kiddle pretraživač namijenjen djeci filtrira web mjesta s eksplicitnim ili varljivim sadržajima. Pretraživač koristi velike sličice te arial font što omogućuje djeci lakše čitanje. Ne prikuplja osobne podatke. <raspoloživo na: <https://www.kiddle.co/about.php>> [pristupljeno: 15.05.2023.]

služiti kao alarm za odmicanje djeteta od takve vrste sadržaja. (Knez Radolović & Renić 2020)

3.3. Vrijeme pred ekranom

Knez Radolović & Renić (2020) navode kako prema vodećim svjetskim autoritetima odnosno „Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji“ i „Američkoj udruzi pedijatarā“ djeca do druge godine života ne bi smjela biti izlagana ekranima, a nakon te dobi vrijeme provedeno pred ekranom smije se povećati do ukupno dva sata dnevno kad je riječ o djeci predškolske dobi. Međutim, za djecu do pet godina ističu kako izloženost ekranima ne smije biti svakodnevna aktivnost, već povremena te kako ne smije trajati duže od jednog sata.

McArthur et al. (2021) proveli su istraživanje koje je ispitivalo povezanost vremena provođenja pred ekranom s negativnim posljedicama na razvoj djece, koji su uključivali probleme u ponašanju (poput hiperaktivnosti, slabe pažnje, lošeg raspoloženja, anksioznosti), razvojni napredak (fina motorika, gruba motorika, socijalne vještine) te usvajanje jezika. Rezultati njihova istraživanja pokazali su da u usporedbi s djecom koja su ekranima izložena do jednog sata na dan, djeca koja su izložena ekranima od dva do više od tri sata dnevno, imaju povećane izgleda za probleme u ponašanju, sporiji razvojni napredak, ali i za teškoće pri usvajanju jezika. Stoga je iznimno važno da roditelji i skrbnici djece rane i predškolske dobi, na vrijeme ograniče djeci korištenje medija, shodno svim preporukama stručnjaka.

4. UTJECAJ MEDIJA NA RAZVOJ DJECE

Rajović & Rajović (2021) prema Rajović et al. (2016) navode kako učitelji osnovnih škola koji rade duže od 10 godina zapažaju kako svaka nova generacija učenika prvih razreda pokazuje slabije sposobnosti u mnogim aspektima razvoja u odnosu na prethodne dvije generacije. Konkretnije, smanjene sposobnosti uočene su u motoričkim sposobnostima, pažnji i koncentraciji, zaključivanju i rješavanju problema, općem znanju i fondu riječi. S obzirom na to da se radi o učenicima koji su tek upisali osnovnu školu, autori zaključuju kako su smanjene sposobnosti nastale u predškolskom uzrastu djece. Pritom ukazuju na globalne promjene u vidu razvoja tehnologije koje podrazumijevaju svakodnevnu uporabu ekrana u djece, a koje potencijalno mogu dovesti do ovih rezultata. (Rajović & Rajović 2021 prema Rajović et al. 2016) Utjecaji medija ne moraju biti uvijek u datom trenutku vidljivi, već mogu imati i odgođeno djelovanje. (Sindik, 2011 prema Zgrabljic Rotar, 2005)

4.1. Razvoj ovisnosti

Svakodnevno korištenje medija, poput svih drugih radnji koje se učestalo čine, postaje rutina. Primjerice, većina odraslih ljudi svakog jutra prije dnevnih obaveza koristi elektroničke medije kako bi provjerili vijesti, elektroničku poštu i slično, što vremenom postaje jutarnja rutina. Međutim, rutina provjeravanja elektroničkih uređaja neposredno nakon buđenja, može postati ovisnost, te nije rijetkost čuti kako ljudi govore da ako ne provjere svoje uređaje ne mogu započeti dan, a ako pametne telefone ne ponesu sa sobom po odlasku iz stana, ne mogu funkcionirati. To potvrđuju i riječi Jernjić Njirić (n.d) koja kaže kako se ovisnost može razviti iz aktivnosti ili ponašanja koja iz navike prelaze u ponavljajuće i primoravajuće odnosno u ovisničko ponašanje. S druge strane, djeci je rutina potrebna kako bi se osjećala sigurnije, kako bi znala što očekivati i kako bi mogla predvidjeti što će se događati. Stoga se postavlja pitanje, što će se dogoditi ako djetetova jutarnja, poslijepodnevna ili večernja rutina uključuje korištenje digitalnih medija?

Sptizer (2018) ističe kako mediji imaju ovisnički potencijal poput alkohola, nikotina i drugih droga, a navedenu tvrdnju potkrepljuje opisom i analizom brojnih istraživanja, te navodi kako se prilikom korištenja digitalnih medija aktivira čeonni režanj koji se često naziva i

centrom za ovisnost. Nadalje, navodi kako ovisničko djelovanje interneta počiva i na fenomenu nepredvidljivosti, primjerice prilikom korištenja google pretraživača, sklapanjem prijateljstava na društvenim mrežama, ishodom određene igre i slično. Osim toga, navodi i kako konzumiranje medija ne izaziva samo ovisnost o njima nego da i smanjenje kontrole pojačava ovisničko ponašanje. (Spitzer 2018) Činjenica je da u djece nije dovoljno razvijena samokontrola, niti kontrolu imaju nad medijima i onome što oni nude.

Li et al. (2022) navode da se ovisnost o ekranu može definirati kao pretjerana, nekontrolirana i opsesivna konzumacija elektroničkih medija. Autori su istraživanjem koje su proveli s 477 roditelja djece vrtićke dobi u Henanu u Kini, pokazali kako roditeljska ovisnost o ekranu izravno i neizravno utječu na dječju ovisnost o ekranu, odnosno njihovi rezultati pokazuju da su djeca onih roditelja koji pokazuju problematičnu upotrebu ekrana, imala veću sklonost prema ovisnosti o ekranu.

Hadi et al. (2022) navode kako je ovisnost o ekranima povezana s vremenom korištenja istih, a da se simptomi koji nagovještavaju ovisnost, manifestiraju kao gubitak kontrole, razdražljivost i tjeskoba kada ekran nije dostupan.

4.2. Kognitivni razvoj i učenje

Slunjski (2012) ističe kako djeca uče čineći, kroz neposredno iskustvo, putem igre, aktivnim sudjelovanjem, rukujući materijalima, u izravnom kontaktu s predmetnom okolinom. Također navodi kako stimulativno materijalno okruženje djeci osigurava raznovrsnost materijala za stjecanje iskustava kao podloge konstruiranja znanja i razumijevanja. Stoga se u dječjim vrtićima djeci svakodnevno nude raznovrsni materijali koje mogu istraživati, koji ih potiču na propitivanje i provjeravanje prethodnih iskustava i znanja, te kojima razvijaju sva svoja osjetila. Prema riječima autorice, perspektivu učenja djece rane dobi značajno određuje okruženje u kojem se ono odvija. (Slunjski 2012) Stoga pretpostavka da će djeca predškolske dobi pomoću medija usvajati nova znanja, razvijati vještine i kognitivno napredovati zapravo nije utemeljena na prirodi dječjeg učenja. S tim se slaže i Spitzer (2018:102) koji navodi:

„Nije dakle svejedno usvajaju li se sadržaji koje treba upamtiti u skupini interaktivno, ili u izravnom kontaktu, ili ako ta skupina komunicira putem mreže. Razlozi

za to su očividni: izravni osobni kontakt pruža osjetno više potencijala za obradu i dovodi do emocionalnije i dublje obrade od bitno reduciranog (osiromašenog) kontakta pomoću monitora i tipkovnice“.

Spitzer (2018:172) također ističe: „Drugim riječima način na koji se nešto uči određuje način na koji se naučeno pohranjuje u mozgu. Dakle, tko o svijetu uči jednim klikom, kao što zagovara medijska pedagogija, o njemu će razmišljati bitno lošije, odnosno bitno sporije. Tko je počeo usvajati svijet, taj bi se u svakom slučaju trebao s njime neposredno suočiti.“

Autori Ciboci et al. (2021) također ističu kako primjerice djeca koja su u predškolskoj dobi previše izložena televizoru ili drugim ekranima, mogu imati poteškoća s usredotočenošću, razmišljanjem i općenito sporijim učenjem, od djeca koja to nisu. Negativni utjecaji medija na procese učenja djece očituju se i u oslabljenim sposobnostima slušanja i praćenja neke aktivnosti, zato što se djeci putem medija nude vizualno i auditivno upečatljivi sadržaji, pa ona za svakodnevne aktivnosti u realnom svijetu gube interes, jer su u usporedbi s medijskim sadržajima monotone. (Đuran et al. 2019., prema Bradea & Cosmin Blanul 2015).

Osim toga i televizija koja radi u pozadini, tijekom igre ili neke aktivnosti, također može negativno utjecati na dijete. Naime, kako navodi Canadian Pediatric Society (2017) pozadinska televizija negativno utječe na korištenje i usvajanje jezika, održavanje pozornosti te općenito na kognitivni razvoj djece mlađe od pet godina. Bozzola et al. (2018) navode i kako pozadinska televizija ima negativne učinke na razvoj mozga djece s obzirom na to da smanjuje količinu interakcija i kvalitetu komuniciranja roditelja i djece.

4.3. Socio-emocionalni razvoj

Spitzer (2018) kaže kako brojna istraživanja pokazuju da računalo i Internet ne mijenjaju samo mišljenje, pamćenje i pozornost, već i društveno ponašanje. Autor prema podacima studije koju su proveli Roy Pea i suradnici zaključuje kako korištenje digitalnih društvenih mreža poput Facebooka, mora dovesti do smanjenja veličine moždanih područja kod djece, a time i do smanjene socijalne kompetentnosti.

Bozzola et al. (2018) također navode kako pretjerana izloženost djece medijskim uređajima dovodi do ugroženosti razvoja govora i jezika, a povezano s tim i do poteškoća u socijalizaciji, komunikaciji i interakciji s drugom djecom. Osim toga, isti autori ističu i kako učestalo korištenje medija uzrokuje manje verbalnih, ali i neverbalnih interakcija između roditelja i djece, više sukoba, izraženo prkosno ponašanje te nedostatak empatije.

Medijski sadržaji mogu izazvati neugodne emocije u djece rane i predškolske dobi u slučajevima gdje događaji i likovi djeluju zastrašujuće, neovisno o njihovim karakternim crtama. Osim toga, često gledanje nasilnih, agresivnih sadržaja svakako povećava rizik za pojavu agresivnosti u ponašanju. Posljedice izloženosti takvoj vrsti sadržaja mogu se očitovati kao iznimno niska ili pak pretjerano visoka osjetljivost na nasilje te u shvaćanju nasilnog ponašanja kao prihvatljive opcije u rješavanju nesporazuma, problema ili konfliktnih situacija. (Tomljenović et al. 2016 prema Van der Molen 2004., Sidnik 2011)

Kepeš (2021) navodi kako dječji mozak u ranoj dobi nije dovoljno razvijen za obrađivanje količine vizualnih i slušnih informacija koje odašilju naizmjenične slike i zvukovi s digitalnih ekrana te da oni u djece izazivaju višak podražaja što djecu čini uzbuđenom, nemirnom i iritiranom. Nadalje, autorica ističe kako crtani filmovi te videoigre imaju određene utjecaje na ponašanje djece, posebice djece u dobi od 30 do 36 mjeseci. Prema autorici, djeca se najčešće poistovjećuju s likovima s ekrana te prisvajaju njihove osobine, kao i način ponašanja. Pa tako, autorica ističe da ako su sadržaji koje djeca gledaju nasilnog karaktera, ona će oponašati takve radnje u vlastitu okruženju. (Kepeš 2021)

McArthur et al. (2021) također ističu da su Carson i sur. pokazali da je prekoračenje smjernica Svjetske zdravstvene organizacije za provođenje vremena pred ekranom djece u dobi od 36 mjeseci, povezano s povećanim problemima u ponašanju.

4.4. Govorno-jezični razvoj

Posljednjih je godina veoma čest slučaj da djeca koja su od rane dobi izložena medijima poput Youtubea, TikToka i slično, vrlo brzo predmete, boje, životinje imenuju na stranom jeziku, odnosno najčešće engleskom jeziku.

Negativni utjecaji medija mogu se očitovati u sporijem razvoju govora djece, posebno ukoliko ih koristi samostalno bez prisutnosti odraslih. Djeca predškolske dobi najčešće televiziju gledaju sami dok roditelji obavljaju kućne poslove ili izvršavaju druge obaveze. Međutim, Pašalca & Turza-Bogdan (2020:79) kad je riječ o televiziji navode da:

„Gleda li ju dijete predugo bez prisutnosti odraslih, posebice ako su to emisije koje nisu namijenjene dječjem razumijevanju, može se očekivati da će njegove jezične sposobnosti biti niže: predčitačke će vještine biti slabije, rečenice prejednostavne, a dijete će biti zakinuto u druženju s vršnjacima i roditeljima.“

Kepeš (2021) navodi da se pretjerana izloženost digitalnim ekranima djece u dobi od prve do treće godine pokazala kao visoko rizični faktor posebice u razvoju govora. Kao posljedice takve izloženosti navodi kasno progovaranje djece, selektivno slušanje, ograničen rječnik pa čak i izostanak govora. Spitzer (2018) navodi kako su američki znanstvenici proveli istraživanje na više od tisuću beba i njihovih roditelja koje je pokazalo negativne posljedice konzumiranja medija na intelektualni i jezični razvoj sasvim male djece. Roditelji su ispitani o digitalnim navikama djece, a kako je potom s djecom proveden jezični test. Rezultati su pokazali da djeca koja gledaju televizor i DVD-ove za bebe razumiju značajno manje riječi, odnosno usporena su u jezičnom razvoju. Nasuprot tome, kad su im roditelji svakodnevno čitali, to je imalo pozitivan učinak na jezični razvoj. (Spitzer 2018)

„Koliko je štetna konzumacija elektroničkih medija, može se vidjeti po tome što je njezin negativni učinak na jezični razvoj bebe dvostruko snažniji od pozitivnog učinka čitanja“. (Spitzer, 2018:140)

4.5. Motorički razvoj

Prema Pašalca & Turza-Bogdan (2020) opasnosti koje pretjerana izloženost medijima povlači, jesu usporavanje metabolizma koji može dovesti do pretilosti pa i usporavanje motoričkih refleksa. S tim se slažu i autori Ciboci et al. (2021) koji kažu kako je prekomjerna upotreba medija u predškolskoj dobi povezana s debljinom i rizikom od dječje pretilosti, a da oglašavanje hrane i konzumacija hrane tijekom gledanja televizije, igranja videoigara ili korištenja drugih medija doprinose razvoju pretilosti. Osim toga, djeca

koja većinu slobodnog vrijeme provode uz neku vrstu medija pokazuju znatno manje volje i želje za igrama na otvorenom koje zahtijevaju fizičku aktivnost. (Ciboci et al. 2021, Bozzola et al. 2018)

Foretić et al. (2009) također navode kako su mediji okupirali slobodno vrijeme djece tako da djeca ostaju u fizičkom smislu potpuno neaktivna, što je za djecu u razvoju iznimno važno. Ako djeca većinu slobodnog vremena provode u zatvorenom prostoru, ispred velikih ili malih ekrana, navikavaju se na sjedilački način života. Takav način života nije u skladu s potrebama djece, prvenstveno potrebom za kretanjem i aktivnošću koju je nužno zadovoljiti da bi se dijete pravilno razvijalo. Nije rijetkost da se djeca danas prilikom pada ne znaju dočekati, da se ne mogu samostalno penjati na stablo, da im neravne površine predstavljaju veliki izazov koji nerado savladavaju, a sve je to odraz sjedilačkog načina života pred ekranima.

Pored toga, Rajović & Rajović (2021) prema Rajović & Čikoš (2010) navode kako je sve više djece predškolske dobi koja imaju slabije razvijanu finu motoriku, a posebno kontrolu četvrtog prsta. Isti autori navode da fizička aktivnost djece nije povezana samo s tjelesnim sposobnostima već igra važnu ulogu u rastu ali i kognitivnom, socijalnom i emocionalnom razvoju djece. U skladu s time isti autori ističu kako tjelesna aktivnost dovodi do poboljšanja memorije prepoznavanja objekata te da tjelesno aktivna djeca imaju bolje jezične vještine u odnosu na vršnjake koji nisu aktivni.

Spitzer (2018) i Lukaš et al. (2022) ukazuju na opasnosti koje po djecu donose reklame, posebice reklame o hrani. Autori navode kako djeca postaju sve dominantnija medijski ciljna grupa koja je podložna manipulativnim moćima reklama i oglasa. Naime prema riječima autora djeca su nezaštićena pred učincima reklama jer ona još uvijek nemaju razvijeno kritičko mišljenje, pa ako se naviknu na atraktivno reklamirane prehrambene proizvode, teško se te navike mogu osloboditi. Spitzer (2018) predlaže da se reklame za nezdrave prehrambene proizvode usmjerene djeci zabrane, kao što je to slučaj u Švedskoj, Velikoj Britaniji i Južnoj Koreji.

5. POZITIVAN UTJECAJ MEDIJA

Prema Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015) digitalna se kompetencija ubraja u osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje. Digitalna kompetencija se prema ovom dokumentu razvija tako što se dijete upoznaje s informacijsko-komunikacijskom tehnologijom i načinima na koje se ona može upotrijebiti u aktivnostima. Navodi se kako je digitalna kompetencija važan resurs učenja djeteta koja može služiti za dokumentaciju odgojno-obrazovnih aktivnosti ali i za osposobljavanje djeteta za samoevaluaciju vlastite aktivnosti i procesa učenja. Djetetu bi prema tome trebalo biti omogućeno korištenje računala u planiranju, realizaciji i evaluaciji odgojno obrazovnog procesa.

„Pravilna upotreba računala u ranoj dobi odgojno-obrazovni proces čini zanimljivijim, kvalitetnijim, kreativnijim i djeci pristupačnijim te doprinosi i kvalitetnijoj integraciji raznovrsnih sadržaja“. (Tatković & Ružić-Baf, 2011:27)

Prije no što dijete dođe u kontakt s računalom, iznimno je važno da odgojitelji ako se računalo koristi u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, te roditelji u obiteljskom domu, omoguće edukativni softver primjeren dobi djeteta. Također, voditi računa o pravilnoj upotrebi računala, pa bi s djecom prije same upotrebe trebalo definirati pravila korištenja istog. Dogovoriti primjerice vremenska pravila, dakle koliko dugo dijete može koristiti računalo, kada će praviti stanke i koliko će one trajati. Osobito je važno dosljedno se držati dogovorenih pravila, kako bi ih dijete zaista usvojilo. (Tatković. & Ružić-Baf, 2011)

„Kako bi djeca na pravilan način mogla koristiti računalo, potrebno je prilagoditi radno okruženje te slijediti pet zlatnih pravila:

- 1. Ekran bi trebao biti u ravnini djetetovih očiju*
- 2. Dijete bi na stolici trebalo sjediti pravilno*
- 3. Stopala trebaju biti oslonjena na malu klupicu*
- 4. Laktovi trebaju biti savijeni pod pravim kutom što omogućuje pravilno korištenje tipkovnice*

5. „Veliki miš i tipkovnicu“ zamijeniti manjim mišem i ergonomskom tipkovnicom“
(Tatković & Ružić-Baf, 2011:28)

Pored ovih pravila, djecu valja usmjeravati na često skretanje pogleda s ekrana te na povremeno izvođenje vježbi istezanja. Također kako bi se olakšao rad na računalu mogu se kreirati prečice programa koje dijete najčešće koristi te instalirati program za filtriranje sadržaja prilikom uporabe interneta. (Tatković & Ružić-Baf 2011). Poželjno je da se računalo, kad je riječ o korištenju računala u obiteljskom domu, nalazi u dnevnoj sobi, a ne u dječjoj kako bi roditelji imali nadzor nad onime što djeca rade i gledaju. (Kimer, 2018)

Đuran et al.(2022) navode kako su mediji danas, uz obitelj i odgojno-obrazovne institucije postali jedno od važnih odgojno obrazovnih okruženja za djecu. Već od najranije dobi djeca mogu koristiti multimedijske slikovnice koje ih prije svega privlače svojim izgledom, a mogu doprinijeti obogaćivanju rječnika te razvijati maštu i kreativnost. Kad je riječ o računalima, isti autori ističu kako ona mogu potaknuti interes predškolske djece za učenje čitanja i pisanja, pomoću različitih aplikacija i platformi sa zadacima koji uključuju matematičke i grafomotoričke vježbe, kao i vježbe glasovne analize i sinteze. Računala jednako tako pomažu djeci i u usvajanju stranih jezika. (Đuran et al. 2022) Primjeri kvalitetnih aplikacija jesu ICT_AAC aplikacije, a posebice ICT-AAC Glaskalica, Pamtilica, Matematička igraonica, Jezična gradilica, Pisalica i Matematički vrtuljak. Navedene aplikacije u djece potiču razvoj pamćenja, jezični razvoj, predčitalačke vještine i matematičku pismenost. Osim zbog toga što imaju obrazovnu funkciju, ove aplikacije karakterizira jednostavni jezik primjeren dječjoj dobi te pozadina koja nema ometajuće faktore već je u fokusu zadatak. (Đuran et al. 2022)

Pozitivni učinci medija na djecu ostavljaju programi poput „Ulice Sezam“ i aplikacije poput „Teach Your Monster to Read“ koje im mogu pomoći učiti pisati slova i brojiti. Djeca mogu usvajati suradničke vještine gledajući televizijske programe, igrajući videoigre ili uz aplikacije na kojima prikazuje takav način ponašanja. Kad je riječ o mašti i kreativnosti djece, aplikacije „My story“ ili „Bubl Draw“ mogu razviti vještine imaginacije, likovno umjetničke te glazbene vještine. (Ciboci et al. 2021)

6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

6.1. Cilj i hipoteze

Cilj istraživanja je ispitati u kojoj mjeri djeca rane i predškolske dobi provode slobodno vrijeme koristeći medije, kojim su sadržajima izložena te postoji li nadzor nad njihovim korištenjem različitih medija. Također otkriti posjeduju li djeca vlastite uređaje, uočavaju li roditelji promjene u ponašanju djece nakon korištenja medija te kakvi su stavovi roditelja o utjecaju medija na djecu.

Na temelju dosadašnjih istraživanja, postojeće teorije o utjecaju medija na djecu te na osnovu praktičnog iskustva rada s djecom, postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Djeca predškolske dobi prekomjerno su izložena utjecaju medija tijekom boravka u obiteljskom domu.

H2: Na ponašanju djece predškolske dobi mogu se uočiti negativne posljedice utjecaja medija.

H3: Djeca predškolske dobi izložena su neprimjerenim sadržajima.

H4: Mediji negativno utječu na govorno-jezični razvoj djece predškolske dobi.

H5: Roditelji nisu dovoljno upućeni o mogućim negativnim utjecajima medija na djecu predškolske dobi.

6.2. Uzorak ispitanika i postupak prikupljanja podataka

Istraživanje je provedeno u Dječjem vrtiću Pula s roditeljima djece matičnog objekta te jednog područnog objekta. Istraživanjem je obuhvaćeno osam odgojno-obrazovnih skupina djece. U istraživanju su sudjelovali roditelji djece dviju jasličkih skupina te šest vrtićkih skupina. Dob djece unutar navedenih skupina kreće se od navršениh 12 mjeseci do 7 godine života. Od predviđenih 150 sudionika istraživanja, u istraživanju je sudjelovalo 126 roditelja. Nesudjelovanje svih roditelja u istraživanju bila je jedna od predviđenih zapreka. Roditelji su bili unaprijed upoznati s razlogom provedbe istraživanja, kao i temom i predmetom istraživanja te svojevrijem pristali na sudjelovanje. Roditeljima je prije samog

pristupa istraživanju objašnjeno kako će tema istraživanja biti „Utjecaj medija na djecu predškolske dobi“ te da se samim istraživanjem žele ispitati digitalne navike njihove djece, odnosno učestalost korištenja medija, vrste sadržaja i aplikacija koje djeca koriste.

Istraživanje je provedeno anonimnim online anketnim upitnikom od siječnja 2023. do travnja 2023.godine. Prikupljanje podataka ovom metodom odabrano je kako bi rezultati istraživanja bilo što vjerodostojniji. Anketni list činilo je 22 pitanja zatvorenog i kombiniranog tipa. (Zelenika, 2000)

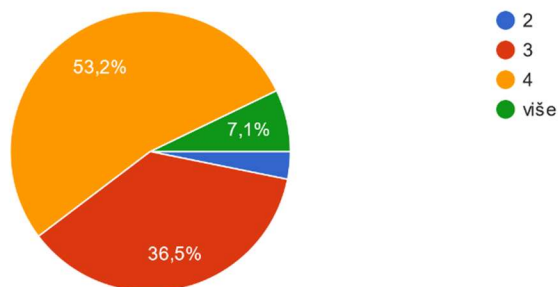
6.3. Analiza rezultata istraživanja

Kako bi se jasnije prikazali podatci prikupljeni istraživanjem, pitanja su analizirana redosljedom kojim su postavljana u anketnom upitniku. Podatci pokazuju kako je u istraživanju sudjelovalo 126 sudionika.

Prvo se pitanje odnosilo na broj članova obitelji. Rezultati pokazuju da su najbrojnije četveročlane obitelji 53,2%, slijede tročlane obitelji 36,5%, zatim obitelji s više od 4 člana 7,1% te 3, 2% obitelji koje čine dva člana.

Slika 1. Članovi obitelji

1. Koliko članova ima Vaša obitelj?
126 odgovora

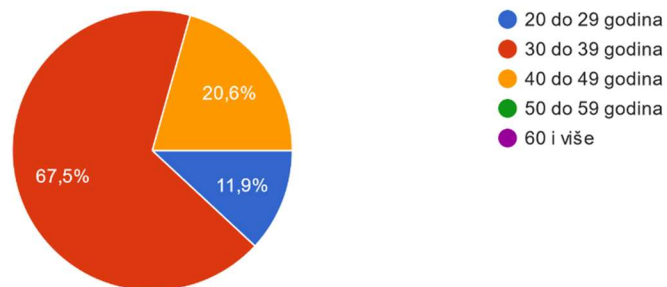

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Kad je riječ o dobnoj skupini roditelja, prema dobivenim podacima 67,5% odnosno 85 roditelja je u dobi od 30 do 39 godina, 20,6% roditelja točnije njih 26 u dobi je od 40 do 49 godina, dok je 11,9% odnosno 15 roditelja u dobi od 20 do 29 godina.

Slika 2. Dobna skupina roditelja

2. Označite dobnu skupinu kojoj pripadate
126 odgovora

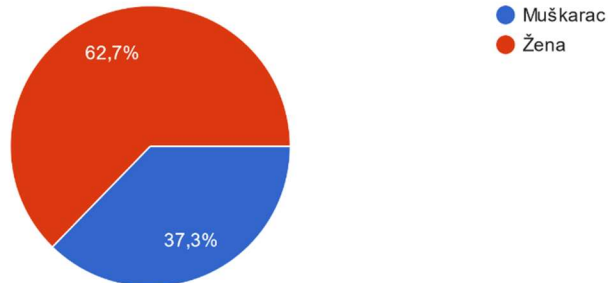

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Više od pola sudionika istraživanja činile su žene, točnije njih 79 što iznosi 62,7% dok muških sudionika bilo 47 odnosno 37,3%.

Slika 3. Spol roditelja

3. Označite Vaš spol
126 odgovora

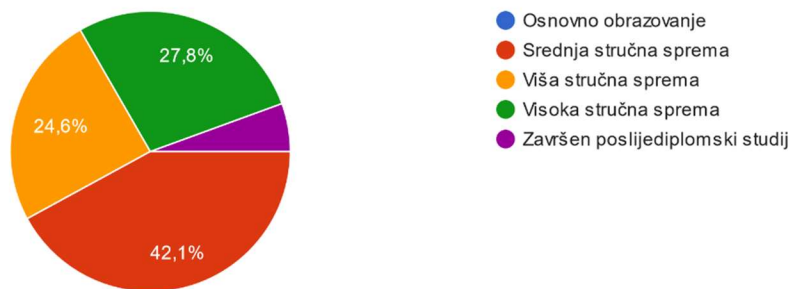

Izvor; Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

S obzirom na najvišu razinu obrazovanja može se uočiti kako je najveći postotak 42,1 % roditelja sa završenom srednjom školom, zatim 27,8% roditelja visoke je stručne spreme, 24,6% roditelja više stručne spreme, a završen poslijediplomski studij ima 5,6% roditelja.

Slika 4. Najviša završena razina obrazovanja roditelja

4. Odaberite najvišu završenu razinu Vašeg obrazovanja
126 odgovora

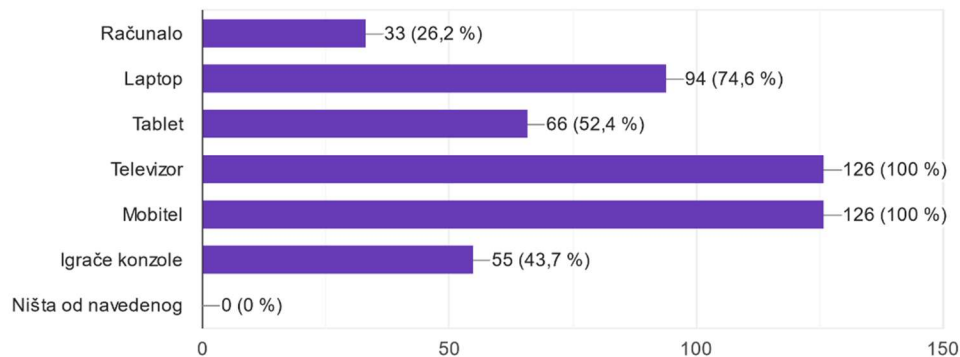
Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Prema podacima svaka obitelj u svom domu posjeduje televizor i mobitel, 74,6% obitelji posjeduje laptop, 52,4% tablet, 43,7% igraće konzole dok računalo u svom domu posjeduje 26,2% obitelji. Shodno tome, jasno je kako sva djeca danas odrastaju okružena različitim medijima.

Slika 5. Digitalni uređaji

5. Označite digitalne uređaje koje posjedujete u Vašem domu

126 odgovora

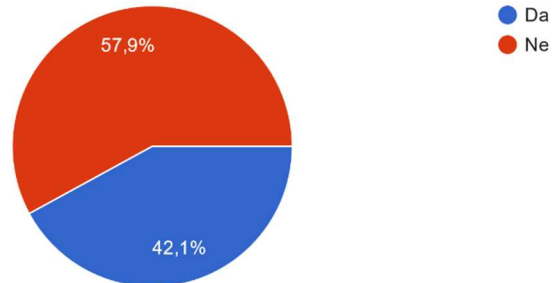
Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Rezultati pitanja „Posjeduje li Vaše dijete svoj osobni uređaj?“ pomalo su zabrinjavajući s obzirom na to da se 73 roditelja izjasnilo kako njihovo dijete ne posjeduje vlastiti uređaj, dok je njih čak 53 na pitanje odgovorilo potvrdno. Ovdje je iznimno važno istaknuti kako se istraživanje provodilo s roditeljima djece do sedme godine života. Dakle, 53 djece u dobi do 7 godine već posjeduje vlastiti uređaj.

Slika 6. Dijete i osobni uređaj

6. Posjeduje li Vaše dijete svoj osobni uređaj?

126 odgovora

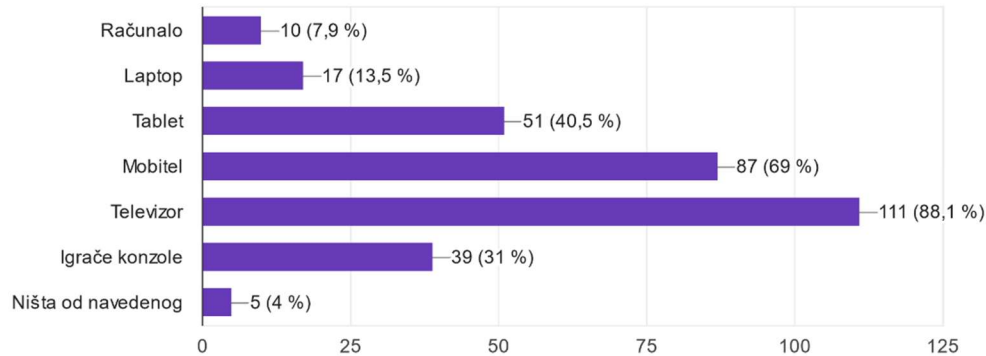
Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Kad je riječ o vrsti uređaja koje djeca najčešće koriste roditelji su odgovorili na sljedeći način: 88,1% djece koristi televizor, 69% djece koristi mobitel, slijedi tablet kojeg koristi 40,5% djece, zatim igrače konzole koje koristi 31% djece, laptop 13,5% djece, te računalo 7,9% djece. Najmanji postotak od 4% dobio je odgovor kako dijete ne koristi ništa od navedenog. Dakle, prema podacima može se uočiti kako djeca predškolske dobi imaju pristup svim uređajima u obiteljskom domu.

Slika 7. Djeca i uređaji

7. Označite digitalne uređaje koje Vaše dijete koristi

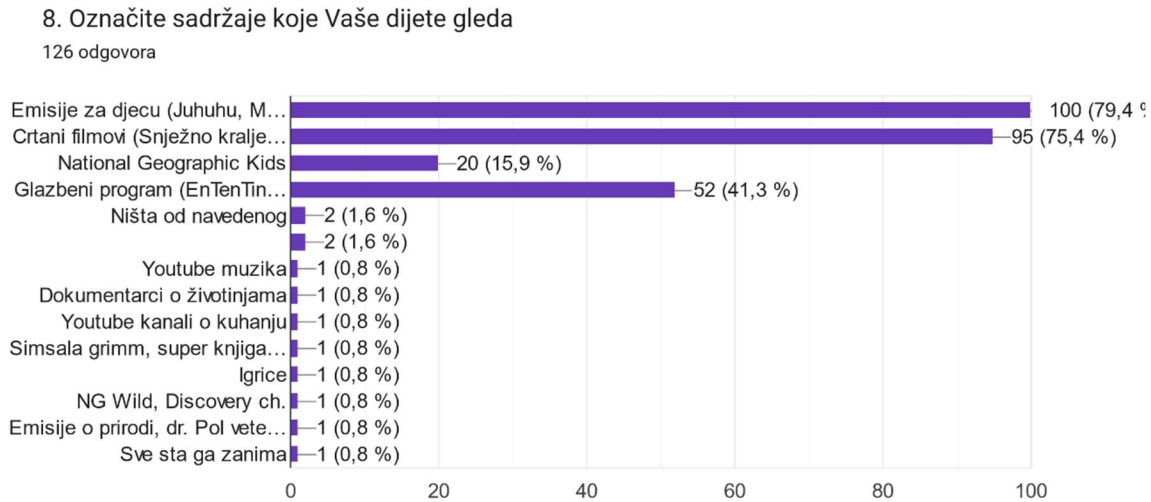
126 odgovora

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Na pitanje o sadržajima kojima su djeca izložena, roditelji su mogli odabrati višestruke odgovore te nadopisati svoje ako isti nisu ponuđeni. Prema dobivenim podacima najzastupljeniji sadržaji koje djeca gledaju, pokazalo se jesu emisije za djecu (primjerice Juhuhu, Mali znanstvenici i slično) za što su se opredijelili svi roditelji, a odmah zatim i crtani filmovi (poput Snježnog kraljevstva, PJ Masks) koje gleda 75,4% djece. 52 roditelja što iznosi 41,3% odgovorilo je kako djeca gledaju glazbeni program, a njih 20 odabralo je National Geographic Kids. Dvoje se roditelja izjasnilo kako djeca ne gledaju ništa od navedenog. Odgovori roditelja koje su samostalno napisali jesu sljedeći: „Sve što ga zanima“, „YouTube kanali o kuhanju“, „Emisije o prirodi, dr. Pol veterinar“, „National Geograpihc Wild“, „Dokumentarci o životinjama“, „Youtube muzika“, „Igrice“, „Simsala grimm, super knjiga, yoga for kids i slični, šaljiva kućna videa“. Prema dobivenim podacima jasno je kako pored sadržaja koji jesu namijenjenih djeci, roditelji djeci predškolske dobi omogućuju i gledanje za njih neprimjerene sadržaje. Nadopisani odgovori roditelja, poput „Sve što ga zanima“ i „YouTube muzika“ pokazuju kako je djeci dostupan sadržaj u kojemu će se potencijalno naći scene neprilagođene uzrastu, te prema svim kriterijima Pravilnika o zaštiti maloljetnika u elektroničkim medijima, sadržaji koji maloljetnoj djeci mogu naštetiti.

Slika 8. Sadržaji za djecu

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Kad je riječ o aplikacijama koje djeca koriste, roditeljima je omogućen odabir višestrukih odgovora te dopisivanje vlastitih. Čak 73% roditelja što je ujedno i najveći postotak odgovora odabralo je aplikaciju YouTube⁵, koja zapravo funkcionira po principu algoritma preporuka, no djeca koristeći navedenu aplikaciju mogu doći u doticaj s neprihvatljivim sadržajima. Također, važno istaknuti kako ponuđen odgovor nije bio YouTube Kids što je aplikacija namijenjena djeci, već isključivo YouTube. Zatim slijede igrice koje igra 46,8% djece, a jednu od najnovijih aplikacija pod nazivom TikTok koristi 29,4% djece. Važno je istaknuti kako TikTok⁶ aplikacija omogućava gledanje kratkih videozapisa do maksimalno 3 minute, te obuhvaća segment nepredvidljivosti, što je djeci dakako privlačno ali zapravo je upitno kako utječe na pažnju i koncentraciju. S druge strane 23 roditelja izjasnilo se

⁵ Algoritmi se definiraju kao računalne operacije koje se mogu implementirati u računalne sustave, a mogu ažurirati svoje ponašanje kao odgovor na iskustvo (ulazni podaci) i metrike preformansi. Ključna su sastavnica funkcioniranja i poslovnog modela platformi društvenih mreža i pružanja medijskih sadržaja njihovim korisnicima. <raspoloživo na: <https://www.medijskapismenost.hr/ako-koristite-google-facebook-twitter-trebate-znati-kako-djeluju-algoritmi/>> [pristupljeno:15.05.2023.]

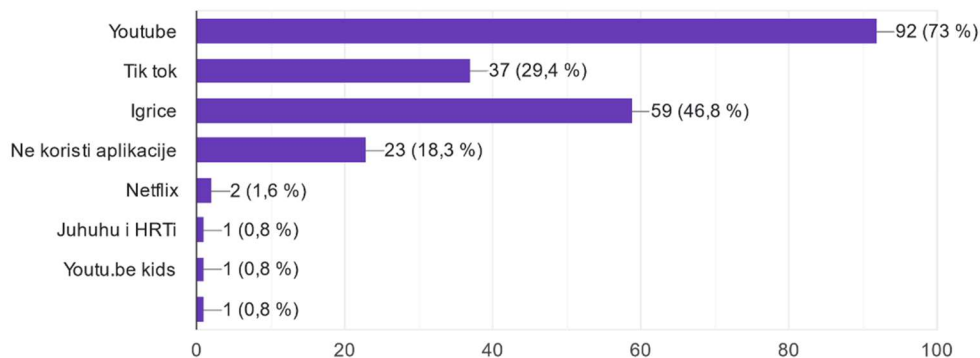
⁶ Politika privatnosti aplikacije Tiktok upućuje kako je za korištenje platforme dobna granica 13 godina. <raspoloživo na: <https://www.tiktok.com/community-guidelines/en/youth-safety/>> [pristupljeno:15.05.2023.]

kako djeca ne koriste aplikacije. Odgovori koje su roditelji samostalno napisali jesu: „Netflix“, Juhuhu i HRT1“, Youtu.be kids“.

Slika 9. Aplikacije

9. Označite aplikacije koje Vaše dijete koristi

126 odgovora

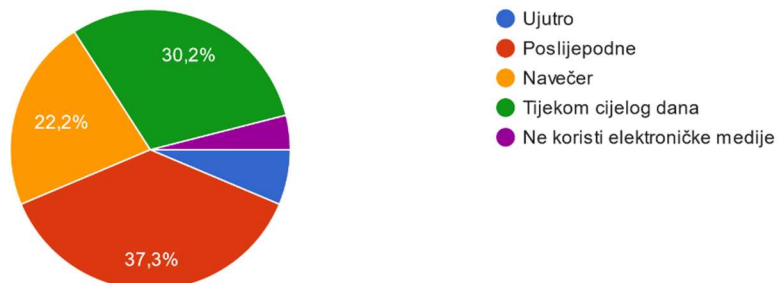
Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

S obzirom na to da nije rijetkost vidjeti kako dijete u predškolsku ustanovu dolazi s mobitelom u ruci, čuti kako je zaspalo gledajući televizor, postavljeno je pitanje „U koje doba dana omogućujete Vašem djetetu korištenje uređaja?“ Prema podacima 37,3% djece medije koristi poslijepodne, 22,2% navečer, čak 30,2% tijekom cijelog dana, ujutro 6,3% djece, dok 4% djece uopće ne koristi medije. Istraživači upozoravaju da djeca rane i predškolske dobi trebaju izbjegavati koristiti medije do jedan sat prije odlaska na spavanje radi nepovoljnog utjecaja izloženosti ekranima na količinu i kvalitetu sna. (Bistrić, 2021)

Slika 10. Korištenje medija djece tijekom dana

10. U koje doba dana omogućujete Vašem djetetu korištenje elektroničkih medija?

126 odgovora

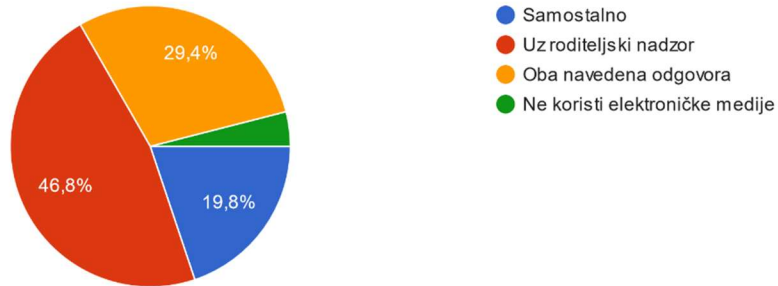
Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Kako bi se ispitalo na koji način djeca koriste medije, čine li to samostalno ili uz prisutnost roditelja, ponuđeni su odgovori bili: „uz roditeljski nadzor“ za što se opredijelilo 46,8% roditelja, zatim „samostalno“ što je odabralo njih 19,8%, „oba navedena odgovora“ odabralo je 29,4%, dok je odgovor „ne koristi elektroničke uređaje“ odabralo 4% roditelja. Prema odgovorima, može se zaključiti da je zapravo velik postotak djece, obzirom da je riječ o djeci predškolskog uzrasta ima priličnu slobodu koristiti medije bez prisutnosti odrasle osobe.

Slika 11. Kako dijete koristi medije

11. Na koji način Vaše dijete koristi elektroničke medije?

126 odgovora

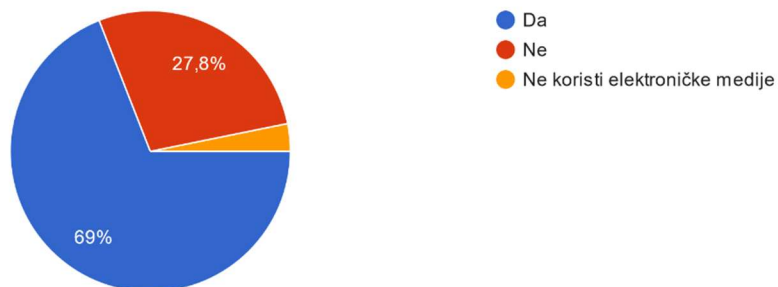
Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Na pitanje o postavljenim obiteljskim pravilima korištenja elektroničkih medija, 69% obitelji posjeduje pravila, dok njih 27,8% nema postavljena pravila. Kao i u prethodnim odgovorima, 4% djece u obiteljima ne koristi elektroničke medije.

Slika 12. Pravila o korištenju medija

12. Postoje li u Vašoj obitelji pravila o korištenju elektroničkih medija?

126 odgovora

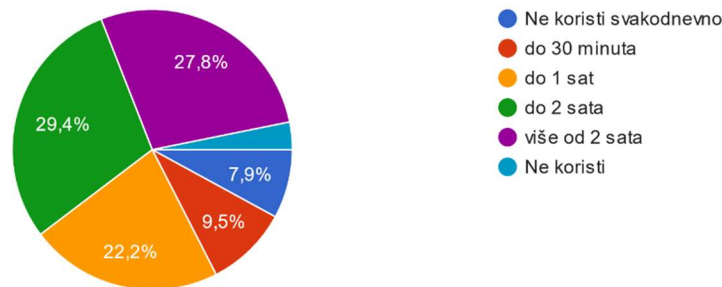

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Kada je riječ o količini vremena koju djeca provode koristeći medije tek 7,9% djece ne koristi medije svakog dana, 3,2% ne koristi medije uopće, 9,5% djece koristi medije do 30 minuta dnevno, 22,2% djece medije koristi do jednog sata na dan, do dva sata dnevno uz medije provodi 29,4% djece, a više od dva sata dnevno uz medije provodi 27,8% djece. Prema preporukama Svjetske zdravstvene organizacije, kao što je ranije navedeno, djeca u dobi od dvije godine ne bi uopće trebala provoditi vrijeme pred ekranima, dok bi djeci do četvrte godine trebalo ograničiti vrijeme pred ekranima na najviše 60 minuta visoko kvalitetnog sadržaja. Osim toga jedna od preporuka jest da bi trebalo izbjegavati svakodnevno korištenje medija djeci do pete godine života.

Slika 13. Vrijeme uz elektroničke medije

13. Koliko vremena dnevno Vaše dijete provodi koristeći elektroničke medije?
126 odgovora

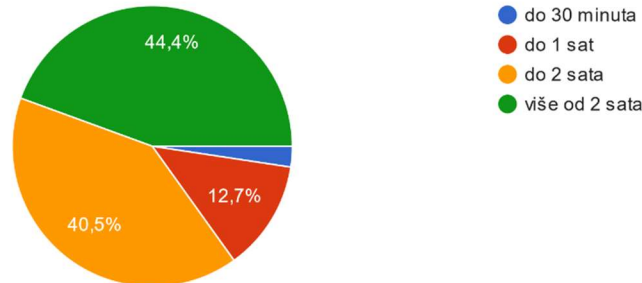
Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Podatci o količini vremena koju djeca provode na vanjskom prostoru pokazuju kako 44,4% djece provodi više od dva sata dnevno na vanjskom prostoru, 40,5% djece vani je do 2 sata dnevno, do jednog sata 12,7% a tek 2,4% djece na vanjskom je prostoru 30 minuta. Podatci pokazuju kako većina djece boravi na vanjskom prostoru najmanje dva sata dnevno, što je izvrstan podatak s obzirom na to da igra na otvorenom prostoru pozitivno utječe na imunološki, mentalni i fizički razvoj djece.

Slika 14. Boravak djece na vanjskom prostoru

14. Koliko vremena dnevno Vaše dijete provodi na vanjskom prostoru? (parkovi, igrališta i sl.)

126 odgovora

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

S obzirom na to da velika većina djece, što se moglo vidjeti iz prethodnih odgovora, medije koristi svakodnevno, bilo je važno ispitati i načine na koje reaguju kad im mediji nisu dozvoljeni. Pokazalo se kako se 38,9% djece u takvim trenucima ljuti i protestira, 29,4% djece odabire drugu aktivnost kojom će se baviti, 17,5% poštuje dogovor s roditeljima, a 7,1% djece plače. Odgovori koje su roditelji napisali jesu sljedeći: „ima svačega“, „kako kad, nekad prihvati bez problema, nekad se malo i ljuti, ali brzo pronađemo drugu aktivnost“, „ponekad plače ali se uspijemo dogovoriti“, „ljuti se, negoduje, poštuje zabranu“, „ponekad se ljuti i protestira, ali najčešće prihvaća pravilo koje je uvedeno“. Navedeni odgovori daju naslutiti koliko je djeci teško odvojiti se od medija te kako njihova nedostupnost izaziva intenzivne emocionalne reakcije u većine djece.

Slika 15. Reakcije djece

15. Na koji način Vaše dijete reagira u slučaju kad mu nije dozvoljeno korištenje digitalnih uređaja?
126 odgovora

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

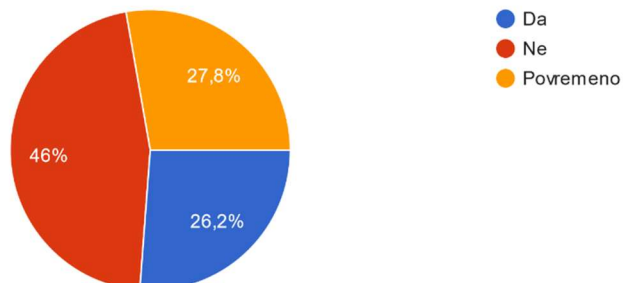
Podatci ovog istraživanja pokazuju kako 46% djece ne koristi digitalne uređaje tijekom objeda, 27,8% djece to čini povremeno, dok uz digitalne uređaje objeduje 26,2% djece. Doktor Ranko Rajović vrlo često na svojim edukacijama, izlaganjima, intervjuima i drugim javnim istupima ističe opasnosti hranjenja djece pred ekranima s obzirom na to da se tako u djece razvija potreba stalne stimulacije mozga kako bi uopće konzumirala hranu, te kako su sve češći slučajevi da djeca ako pred sobom nemaju ekrane, odbijaju hranu.⁷

⁷ Intervju dr. Ranka Rajovića <raspoloživo na: <https://www.youtube.com/watch?v=4NLPpDF9GWw>> [pristupljeno:15.05.2023.]

Slika 16. Objedovanje uz digitalne uređaje

16. Koristi li Vaše dijete digitalne uređaje tijekom objeda?

126 odgovora

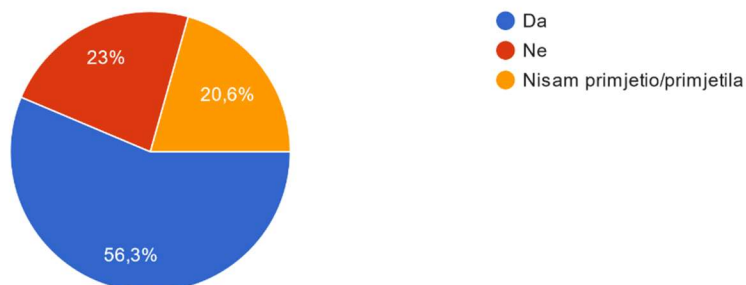
Izvor 1: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

U dječjim vrtićima nije rijetkost zamijetiti kako se djeca ponašaju poput likova s televizijskih ekrana. To potvrđuju i roditelji, njih čak 56,3% koji su uočili kako djeca oponašaju ponašanje likova s digitalnih ekrana, 23% roditelja ne uočava oponašanje, dok 20,6% nije primijetilo takvo ponašanje u djece.

Slika 17. Oponašanje likova s digitalnih ekrana

17. Primjećujete li da Vaše dijete oponaša ponašanje likova s digitalnih ekrana?

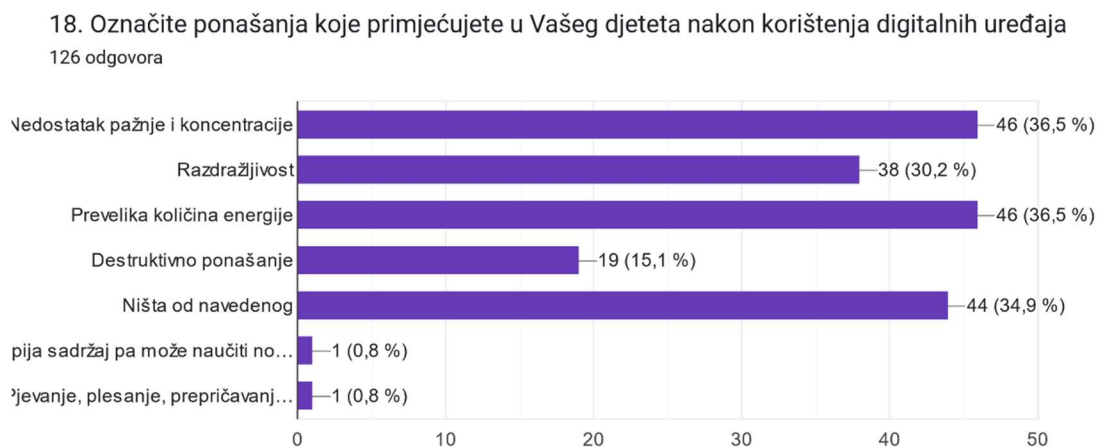
126 odgovora

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Kako bi se ispitalo ponašanje djece nakon korištenja digitalnih uređaja, roditeljima je bilo omogućeno odabrati višestruke odgovore, te dodavanje vlastitih odgovora ako isti nisu predloženi. Prema odgovorima, daje se zaključiti kako digitalni ekrani uvelike utječu na ponašanje djece. Točnije, nedostatak pažnje i koncentracije u djece nakon korištenja digitalnih uređaja primjećuje 46 roditelja, jednako tako i preveliku količinu energije. S obzirom na to da velik broj roditelja uočava upravo nedostatak pažnje i koncentracije u djece, može se postaviti pitanje doprinose li tome aplikacije poput YouTubea kojeg koristi 73% djece, a koja nudi relativno kratke video isječke ali i aplikacija TikTok koju koristi 29,4% djece, a koja funkcionira po principu listanja izrazito kratkih video zapisa? Razdražljivost u djece uočilo je 38 roditelja, dok je njih 44 odabralo odgovor ništa od navedenog. Destruktivno ponašanje u djece prepoznalo je 19 roditelja. Osim toga, roditelji su napisali i sljedeća dva odgovora: „upija sadržaj, pa može naučiti i novu riječ, novu priču koju onda prepričava ili glumi ili simulira u igri“ te „pjevanje, plesanje, prepričavanje viđenoga“.

Slika 18. Ponašanja djece

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Stavovi roditelja o utjecaju digitalnih ekrana na djecu su podijeljeni. Da su digitalni ekrani neophodni u suvremenom životu ali imaju i negativnih strana smatra 42,1% roditelja. S tvrdnjom da digitalni ekrani mogu poslužiti kao edukacijsko sredstvo ako se na pravilan način koriste slaže se 36,5% roditelja. Tvrdnju da digitalni ekrani ostavljaju štetne posljedice na djetetov razvoj odabralo je 18,3% roditelja, dok se za tvrdnju kako su ekrani korisni za razvoj medijske pismenosti djece opredijelilo tek troje roditelja odnosno 2,4%. S obzirom na to da je i u ovom pitanju ostavljena mogućnost pisanja vlastitog odgovora, jedan od roditelja napisao je: „sve navedeno gore su moja mišljenja, ako se koriste previše ne valja, ali dobrobiti može biti definitivno, medijska pismenost, edukacija...ali preduvjet je roditeljska kontrola, usmjeravanje i razgovor s djetetom o korištenju medija“. S dobivenim podacima možemo usporediti i sadržaje koje roditelji nude svojoj djeci pri korištenju medija, a to su kao što je ranije navedeno upravo emisije za djecu (79,4%) koje bi trebale biti edukativnog karaktera.

Slika 19. Stavovi roditelja

19. Označite tvrdnju koja se najviše podudara s Vašim mišljenjem o utjecaju digitalnih ekrana na djecu
126 odgovora

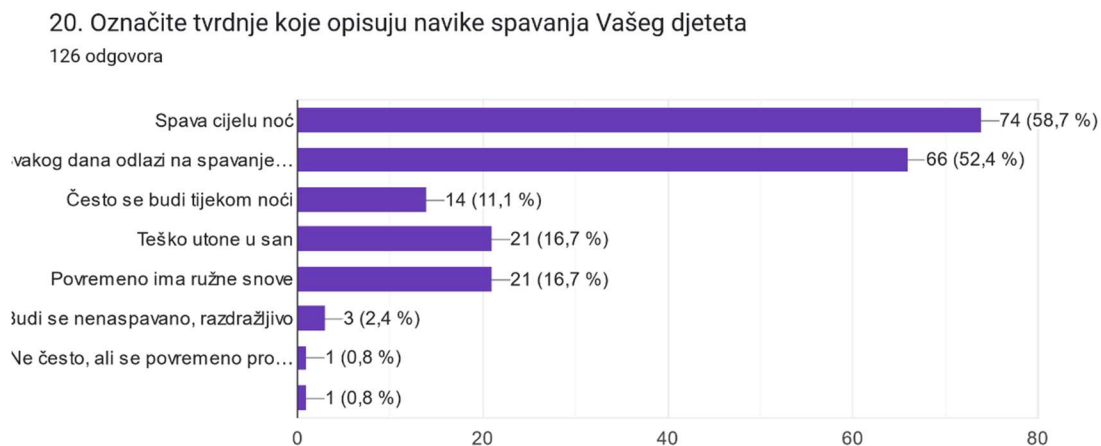

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Navike spavanja djece su prema dobivenim podacima sljedeće: 58,7% djece spava cijele noći, 52,4% djece na spavanje odlazi svakog dana u približno isto vrijeme, 16,7% djece

teško utone u san te povremeno ima ružne snove, a 11,1% se često bude tijekom noći. Tek se 2,4% djece često bude nenaspavano i razdražljivo. Navedene podatke o navikama spavanja djece možemo usporediti s vremenom kada je djeci omogućeno korištenje medija. S obzirom na to da podatci pokazuju da manji broj djece ima poteškoća sa spavanjem, valja istaknuti kako 22,2% djece medije koristi navečer što može utjecati na njihov san, dok njih 37,3% medije koristi poslije podne pa ne mogu imati izravan utjecaj na san.

Slika 20. Navike spavanja djece

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Mišljenja roditelja o edukacijama o utjecaju digitalnih ekrana na dječji razvoj različita su. Pa tako 24,6% roditelja smatra kako im nije potrebna edukacija, 31% smatra da edukacija može pomoći, 23,8% samostalno istražuju i educiraju se prema potrebi, 5,6% roditelja odabralo je odgovor ništa od navedenog. Jedan je roditelj ponudio odgovor „s obzirom na svjesnost negativnog učinka, smatram da ne trebam edukaciju kako bismo smanjili izloženost djeteta digitalnim ekranima“. Shodno odgovorima, zapravo je mali broj roditelja zainteresiran za dodatno educiranje o ovoj temi.

Slika 21. Mišljenja roditelja o edukacijama

21. Smatrate li da Vam je kao roditelju potrebna edukacija o utjecajima digitalnih ekrana na dječji razvoj? Označite tvrdnju najbližnju Vašem mišljenju

126 odgovora

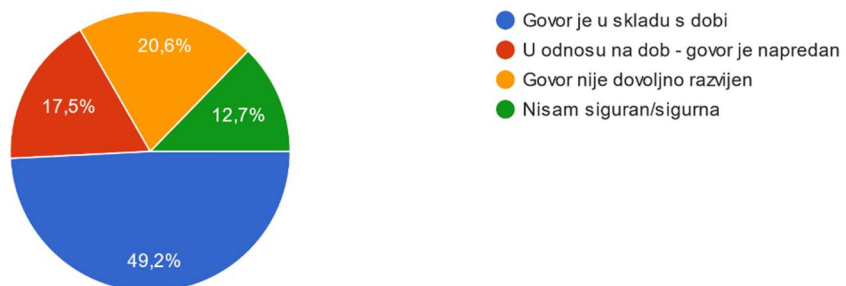
Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

Brojni autori tvrde kako prekomjerna izloženost djece ekranima ima utjecaj na govorno-jezični razvoj, pa se shodno tome željelo istražiti na koji način roditelji, prema priloženoj tablici, procjenjuju govorno-jezične sposobnosti vlastite djece. Prema dobivenim podacima 49,2% roditelja zaključuje kako je djetetov razvoj u skladu s dobi, 20,6% roditelja kaže kako govor djeteta nije dovoljno razvijen, 17,5% govor djeteta prepoznaje kao napredan, dok 12,7% nije sigurno.

Slika 22. Govor djece

22. I za kraj, prema tablici govorno-jezičnog razvoja djece, označite tvrdnju koja, prema Vašoj procjeni opisuje govorno izražavanje Vašeg djeteta

126 odgovora

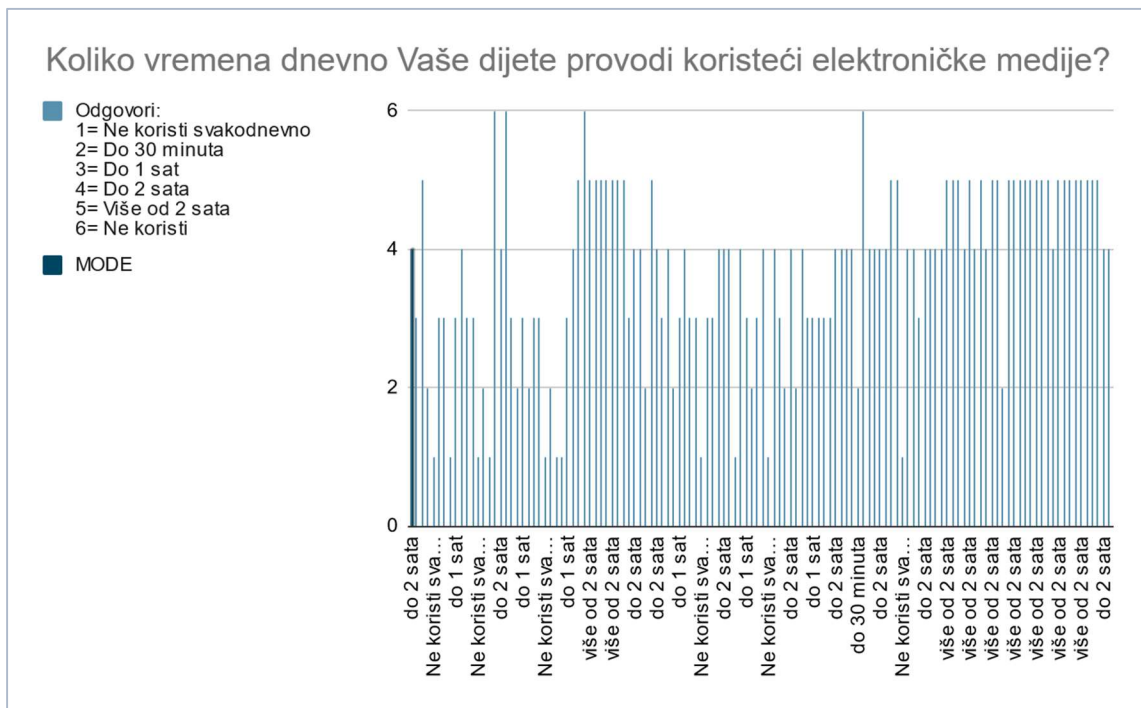

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Forms, 2023.

6.3.1. Najčešće vrijednosti

Kako bi rezultati istraživanja bili prikazani što vjerodostojnije i objektivnije, prikupljeni podatci obrađeni su putem Microsoft Excel-a. Za pojedina pitanja, koja su značajna za ovo istraživanje izračunate su vrijednosti koje se najčešće pojavljuju, odnosno Mod. Dobivene vrijednosti prikazane su grafički. (Mužić, 2004)

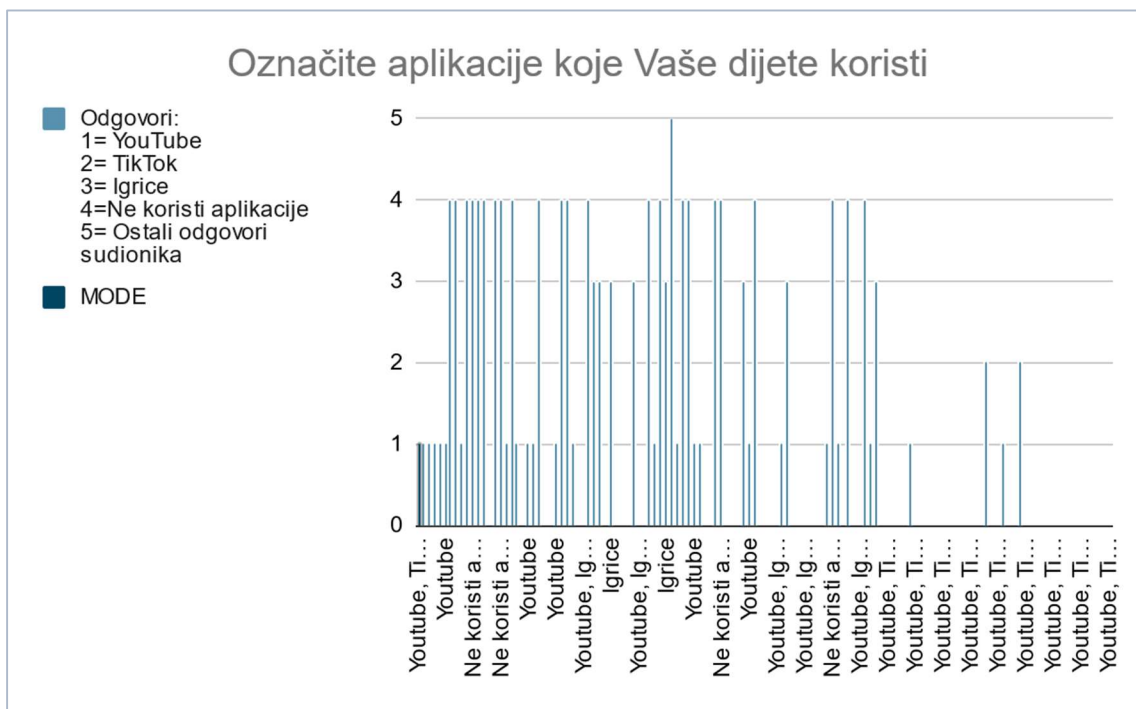
Grafikon 1. Vrijeme pred ekranima djece predškolske dobi

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Excel, 2023.

Slika grafikona prikazuje podatke o količini vremena koju djeca predškolske dobi svakodnevno provode koristeći elektroničke medije. Prema prikazu može se uočiti kako je najčešća vrijednost označena brojem 4 koji prema legendi označava odgovor „do 2 sata dnevno.“

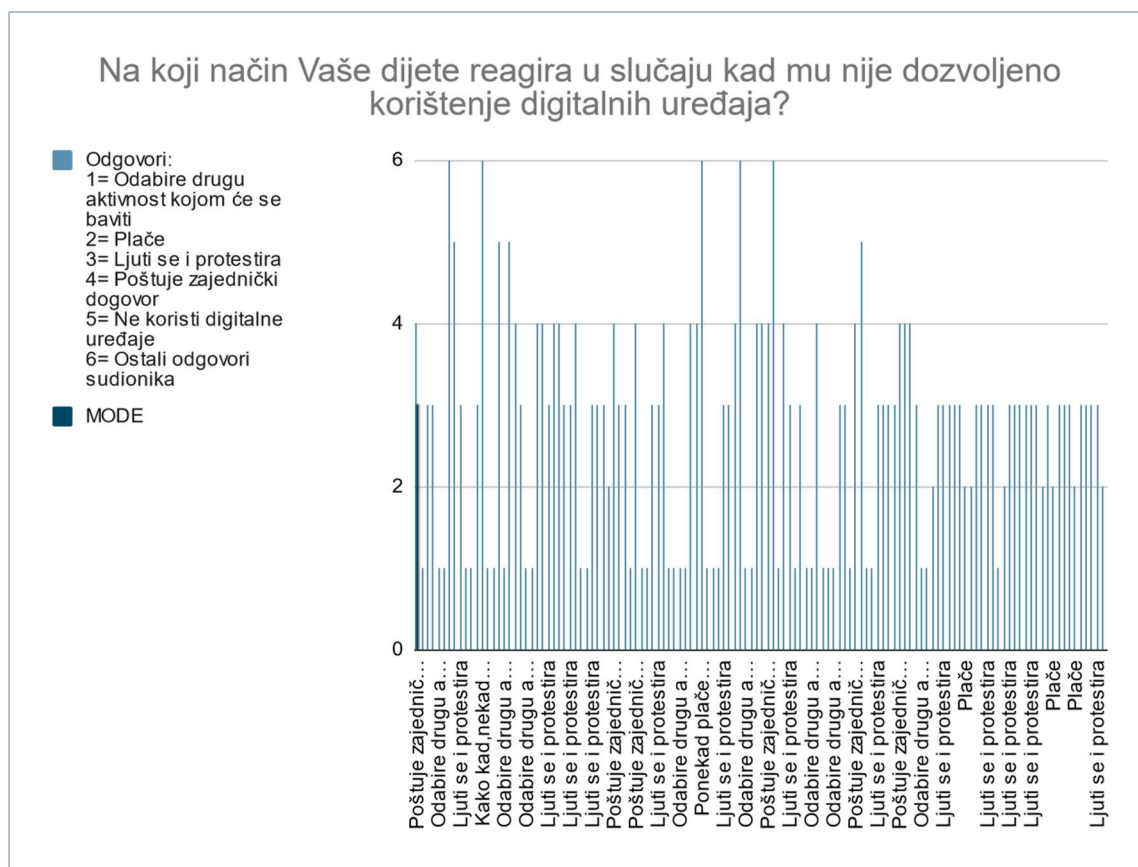
Grafikon 2. Aplikacije koje koriste djeca predškolske dobi

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Excel, 2023.

Podatci sa slike prikazuju aplikacije koje djeca koriste na elektroničkim uređajima. U ovom je slučaju najčešća vrijednost označena brojem 1, što predstavlja aplikaciju YouTube. Navedena aplikacija sve je popularnija u djece predškolske dobi, čemu doprinose i današnji medijski idoli djece - „youtuberi“ čiji im videozapisi okupiraju pažnju te ih redovito gledaju, a posljedično ih i oponašaju. (Kimer, 2018)

Grafikon 4. Reakcije djece pri zabrani korištenja digitalnih uređaja

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Excel, 2023.

Slika grafikona prikazuje načine reagiranja djece predškolske dobi u slučajevima kada im nije dozvoljeno korištenje digitalnih uređaja. Prema prikazu najčešća je vrijednost označena brojem 3, koji označava ljutnju i protest. Podatci ukazuju na to koliko je djeci teško prihvatiti nemogućnost korištenja medija i koliko su im zapravo mediji važni u svakodnevnom životu. Navedeni podatak treba promatrati kao znak upozorenja da treba pravovremeno ograničiti korištenje medija kako se u djece ne bi razvila ovisnost.

6.3.2. Korelacija podataka

Za analizu podataka i korelaciju dobivenih rezultata također su korišteni alati Microsoft Excel-a. Tablica 1. u nastavku prikazuje ukupan broj roditelja po svakom stupnju obrazovanja, te ukupan broj djece koja koriste odabrane aplikacije.

Tablica 1. Korelacija stupnja obrazovanja roditelja i aplikacija koje djeca koriste

	Stupanj obrazovanja roditelja	YouTube	TikTok	Igrice	Ne koristi aplikacije
SSS	53	45	20	25	5
VŠS	31	28	16	16	2
VSS	35	16	14	14	14
Poslijediplomski	7	4	4	3	2
PEARSON		0,92	0,96	0,98	0,33

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Excel, 2023.

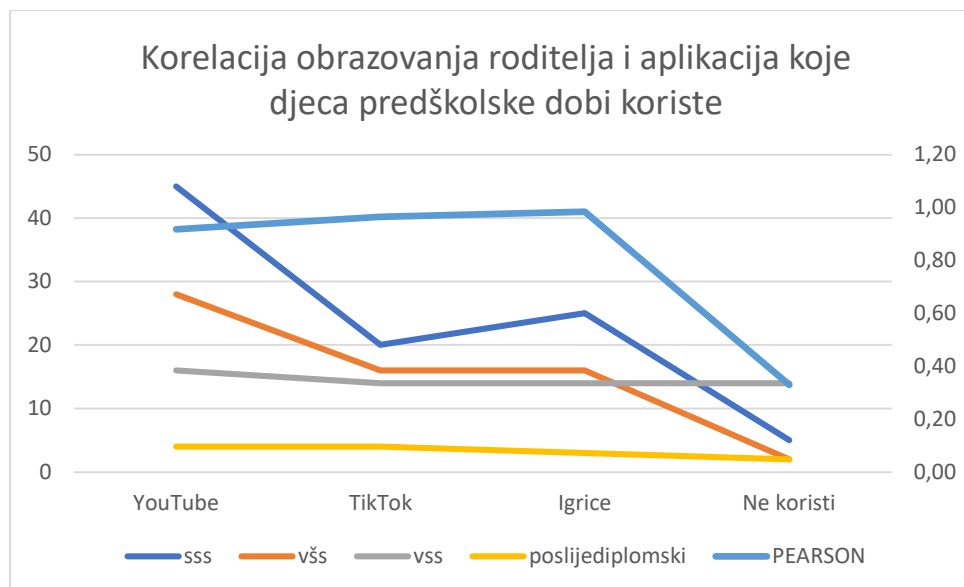
Dakle, od ukupnog broja ispitanika, 53 roditelja je srednje stručne spreme, 31 više stručne spreme, 35 visoke stručne spreme, dok 7 roditelja ima završen poslijediplomski studij. Stupnju najvišeg završenog obrazovanja roditelja pridruženi su odgovori o aplikacijama koje su označili kao one koje njihova djeca koriste. Pa tablica tako prikazuje da od 53 roditelja srednje stručne spreme, 45 djece koristi aplikaciju YouTube, 20 aplikaciju TikTok, igrice igra 25, dok petero djece ne koristi aplikacije. Za svaki stupanj obrazovanja roditelja može se uvidjeti koje aplikacije omogućuju koristiti svojoj djeci. Prema tablici se dakle može uočiti kako u je u roditelja visoke stručne spreme, u odnosu na ostale, najveći broj djece koja uopće ne koriste aplikacije.

Osim toga, izračunat je i Pearsonov koeficijent korelacije⁸, kako se bi uvidjela povezanost odabranih varijabli, odnosno stupnja obrazovanja roditelja i aplikacija koje djeca koriste. Posljednji redak tablice, prikazuje dobivene podatke odnosno vrijednost koeficijenta. (Mužić, 2004) Dakle može se uočiti kako vrijednosti koeficijenta aplikacija YouTube, TikTok te igrice sa stupnjem obrazovanja roditelja pokazuju izvrsnu pozitivnu korelaciju.

⁸ Pearsonov koeficijent linearne korelacije nazvan po Karlu Pearsonu mjeri jakost i smjer linearne korelacije, odnosno vjerojatnost da vrijednosti jedne statističke varijable odgovara određena vrijednost druge statističke varijable pri izravnoj ili recipročnoj razmjernosti. <raspoloživo na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=71291>> [pristupljeno 03.06.2023.]

Posljednji stupac koji prikazuje odgovor kako djeca ne koriste aplikacije, prema Pearsonovom koeficijentu prikazuje slabu pozitivnu korelaciju.

Grafikon 7. Korelacija obrazovanja roditelja i aplikacija

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Excel, 2023.

Tablica 2. Korelacija dobi roditelja i količine vremena koju djeca provode uz medije

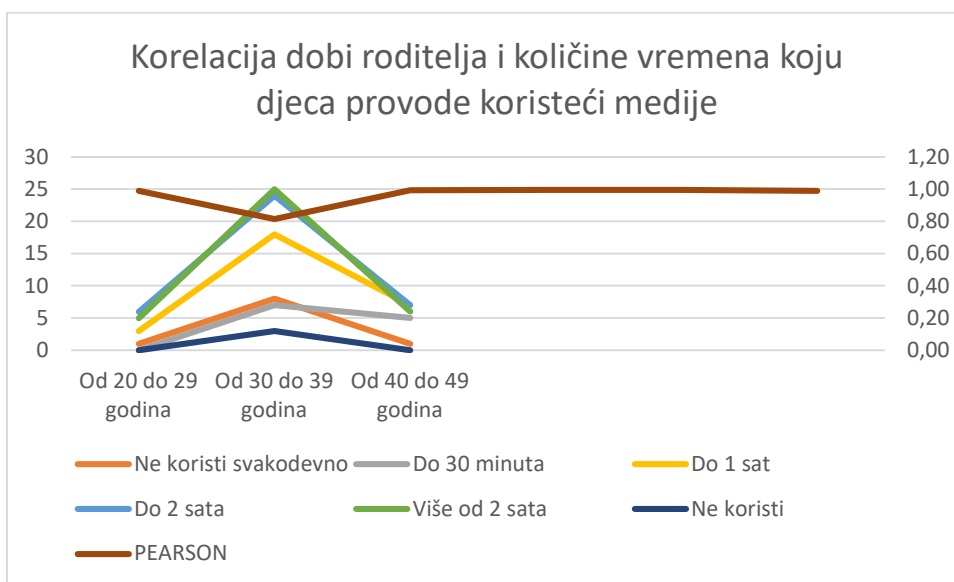
Dob roditelja	Ne koristi svakodnevno	Do 30 minuta	Do 1 sat	Do 2 sata	Više od 2 sata	Ne koristi
Od 20 do 29 godina	15	1	0	3	6	5
Od 30 do 39 godina	85	8	7	18	24	25
Od 40 do 49 godina	26	1	5	7	7	6
PEARSON	0,99	0,81	0,99	1,00	0,99	0,99

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Excel, 2023.

Nadalje, tablica 2. prikazuje dobne skupine roditelja te količinu vremena koju djeca provode koristeći elektroničke medije. Prema tablici može se uvidjeti kako je najveći broj

roditelja, njih 85 u dobi od 30 do 39 godina. Ako analiziramo podatke vezane uz navedenu dobnu skupinu, uočava se kako osmero djece medije ne koristi svakodnevno, sedmero do 30 minuta dnevno, 18 do jednog sata na dan, 24 djece do 2 sata dnevno, 25 djece više od 2 sata, dok medije uopće ne koristi tek 3 djece navedene dobne skupine roditelja. Dakle, prema podacima najveći je broj djece koja uz medije provode od dva sata pa čak i više od dva sata dnevno, upravo navedene dobne skupine roditelja. Izračunom Pearsonovog koeficijenta korelacije pokazalo se kako je korelacija zadanih varijabli izvrsna i pozitivna.

Grafikon 8. Korelacija dobi roditelja i količine vremena

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Excel, 2023.

Tablicom 3. prikazuju se vrste aplikacija koje djeca koriste te ponašanja koja roditelji uočavaju u djece nakon korištenja istih.

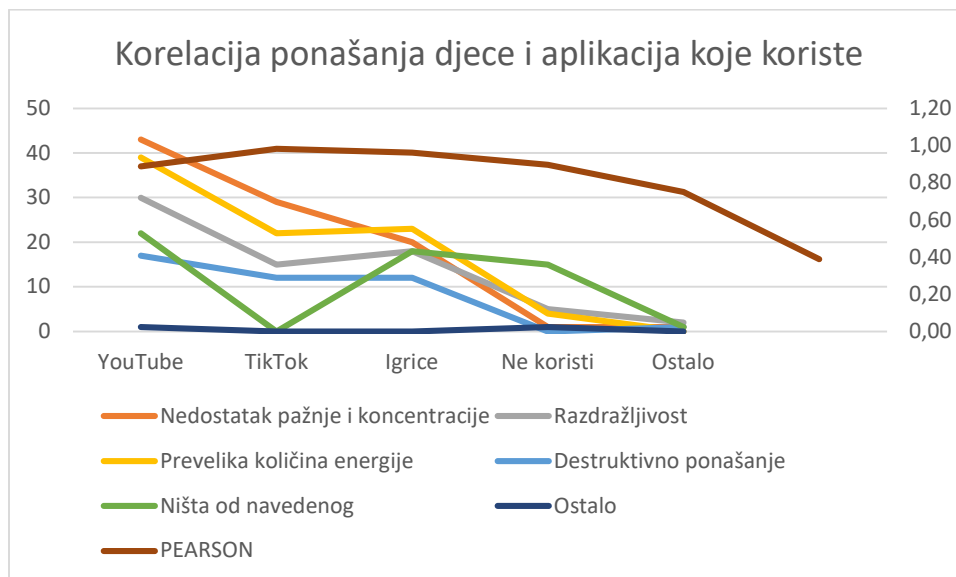
Tablica 3. Aplikacije i ponašanje djece

Aplikacije		Nedostatak pažnje i koncentracije	Razdražljivost	Prevelika količina energije	Destruktivno ponašanje	Ništa od navedenog	Ostalo
YouTube	92	43	30	39	17	22	1
TikTok	37	29	15	22	12	0	0
Igrice	59	20	18	23	12	18	0
Ne koristi aplikacije	23	1	5	4	0	15	1
Ostalo	4	1	2	0	1	1	0
PEARSON		0,89	0,98	0,96	0,90	0,75	0,39

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Excel, 2023.

Prema tablici se uočava kako najveći broj djece, njih 92 koristi aplikaciju YouTube. Roditelji djece koja koriste navedenu aplikaciju, uočili su u 43 djece nedostatak pažnje i koncentracije, u 30 djece razdražljivost, preveliku količinu energije u 39 djece, destruktivno ponašanje u 17, nijedno od navedenog ponašanja u 22 djece te samo jedan dodani odgovor koji ne uključuje navedeno. Podatci potvrđuju negativan utjecaj navedene aplikacije na ponašanje djece predškolske dobi. Pearsonovim koeficijentom korelacije izračunate su povezanosti navedenih varijabli, odnosno aplikacija koje koriste i ponašanja djece, a vrijednosti pokazuju izvrsnu i pozitivnu korelaciju svih varijabli, osim posljednje vrijednosti koja iznosi 0,39 a označava slabu pozitivnu korelaciju.

Grafikon 9. Korelacija ponašanja djece i aplikacija koje koriste

Izvor: Vlastiti izvor, Microsoft Excel, 2023.

6.4. Rasprava

Na temelju analize prikupljenih rezultata može se zaključiti da je hipoteza 1 o prekomjernoj izloženosti djece predškolske dobi medijima u obiteljskom domu potvrđena. Prilikom izračuna vrijednosti koja se najčešće pojavljuje, što prikazuje grafikon 1. pokazalo se da je u pitanju „Koliko vremena dnevno Vaše dijete provodi koristeći elektroničke medije?“ najčešća vrijednost „do 2 sata“. Detaljniji prikaz navedenih odgovora moguće je vidjeti na slici 13. gdje se uočava da se čak 27, 8% roditelja izjasnilo se kako djeca koriste elektroničke medije više od dva sata dnevno, 29,4% djece koristi medije do dva sata te 22,2% djece medije koristi do jednog sata dnevno. Što je ako uzmemo u obzir preporuke SZO, itekako previše za djecu predškolske dobi. Osim toga, slika 10. pokazuje kako čak 30,2% roditelja omogućuje djeci korištenje medija tijekom cijelog dana a 22,2% djece to čine navečer pred spavanje. Ono što također potvrđuje tezu o prekomjernoj izloženosti djece medijima, jesu podaci o korištenju medija tijekom objeda. Slika 16. prikazuje da je

26,2% roditelja odgovorilo kako djeca objeduju uz prisutnost digitalnih uređaja, dok njih 27,8% konzumira obroke uz medije povremeno. Jasno je kako konzumiranje hrane ne bi trebalo biti praćeno gledanjem u ekrane.

Hipoteza 2 koja glasi „Na ponašanju djece predškolske dobi mogu se uočiti negativne posljedice utjecaja medija“ također se može smatrati potvrđenom. Naime, izračunom Moda, što se uočava na grafikonu 3. koji pokazuje ponašanja djece nakon korištenja medija, najčešća je vrijednost „Nedostatak pažnje i koncentracije“. Detaljniji se prikaz uočenog ponašanja u djece može vidjeti na slici 18. gdje se prema procjeni roditelja u 36,5% djece nakon korištenja digitalnih uređaja uočava se nedostatak pažnje i koncentracije, kao i prevelika količina energije. Razdražljivost je uočena u 30,2%, a destruktivno ponašanje uočeno je u 15,1% djece. Ako korištenje medija promatramo kao aktivnost kojom se djeca svakodnevno bave, baš kao što su to aktivnosti poput crtanja, konstruiranja, plesanja ili trčanja, tada bi trebalo očekivati da se u djece, baš kao ni po završetku ovih aktivnosti ne uočava negativna promjena u ponašanju. Međutim, kako podatci pokazuju, roditelji ipak uočavaju negativne utjecaje medija na djecu. Jednako tako u obzir se mogu uzeti i podatci o načinima reagiranja djece u slučajevima kada im mediji nisu dozvoljeni. Dakle, pri izračunu Moda što se može vidjeti na grafikonu 4. najčešća je vrijednost pokazala kako djeca zapravo u tom slučaju iskazuju ljutnju i protest. Osim toga povezanost utjecaja medija na ponašanje djece, pokazuje i grafikon 9.

Hipoteza 3: „Djeca predškolske su izložena neprimjerenim sadržajima“ također je prema dobivenim podacima potvrđena. Dakle, izračunom moda prikazanog grafikonom 2.. pokazalo se kako je najčešći odgovor kad je riječ o aplikacijama koje djeca koriste, zapravo aplikacija YouTube, čiji sadržaj nije primjeren djeci predškolske dobi. S druge strane, slika 8. pokazuje da djeca gledaju i sadržaje koji jesu u skladu s dobi, pa su tako najzastupljenije emisije za djecu (79,4%) te crtani filmovi (75,4%). Važno istaknuti jest da, iako 46,8% djece medije koristi uz roditeljski nadzor, njih 19,8% to čine samostalno, dok je 29,4% roditelja odgovorilo kako za njih vrijede oba navedena odgovora (slika11). Iz toga se daje zaključiti kako ipak više od 19,8% djece medije koristi i samostalno. Ako djeca koriste medije bez prisutnosti odrasle osobe, lako mogu pristupiti i sadržajima koji nisu primjereni njihovom uzrastu.

Hipoteza 4: „Mediji negativno utječu na govorno-jezični razvoj djece predškolske dobi“ opovrgnuta je. Prema dobivenim podacima, što je moguće uočiti na grafikonu 5. najčešći je odgovor da je govorno-jezični razvoj prema procjeni roditelja u skladu s dobi djeteta. Slika 22. prikazuje kako 49,2% roditelja procjenjuje govor u skladu s dobi djece, 17,5% roditelja govor procjenjuje naprednim u odnosu na dob, 20,6% roditelja izjasnilo se kako govor njihova djeteta nije dovoljno razvijen, a njih 12,7% nije sigurno pri svojoj procjeni. Dakle, iako postoji mogućnost da mediji negativno utječu na razvoj govorno-jezičnih sposobnosti, za sada je to, prema procjeni roditelja, još uvijek manji broj djece.

Hipoteza 5: „Roditelji nisu dovoljno upućeni o mogućim negativnim utjecajima medija na djecu predškolske dobi“ može se smatrati opovrgnutom. Naime, grafikon 6. prikazuje kako najčešća vrijednost pokazuje da roditelji smatraju kako su digitalni uređaji neophodni u suvremenom životu, ali i da su svjesni kako isti imaju i negativnih strana. Detaljniji prikaz mišljenja roditelja o utjecaju digitalnih ekrana na djecu, može se pronaći na slici 19. Osim toga na slici 11. može se vidjeti kako su se roditelji, i to njih 46,8% izjasnili kako djeca koriste medije uz roditeljski nadzor, te na slici 12. kako 69% obitelji posjeduje pravila o korištenju medija. Ipak podatak da 42,1% djece predškolske dobi posjeduje svoj vlastiti uređaj (slika 6.) ukazuje na to da nisu svi roditelji zapravo svjesni potencijalnog negativnog utjecaja medija. Osim toga, tek 31% roditelja smatra kako im edukacija o utjecaju medija na djecu može pomoći, što je poprilično mali broj od ukupnog broja sudionika (slika 21.).

7. ZAKLJUČAK

Mediji su danas sastavni dio djetinjstva. Već od najranije dobi djeca su okružena različitim medijima te ih vrlo rano počinju i samostalno koristiti. Roditelji kao primarni modeli od kojih djeca uče i uz koje se razvijaju, imaju značajnu ulogu u razvoju djetetova odnosa prema medijima. Roditeljske navike korištenja medija vrlo brzo postaju obrasci ponašanja djece. Stoga je od iznimne važnosti osvijestiti roditelje o odgovornom roditeljstvu po pitanju medija. S obzirom na to da su djeca predškolske dobi najranjivija skupina koja koristi medije, dužnost je odraslih zaštititi ih od neprimjerenih sadržaja koji mogu utjecati na sve aspekte njihova razvoja. Potrebno je voditi računa prije svega o količini vremena koja se djeci omogućuje za korištenje medija, sadržajima kojima su izložena te poduzeti sve tehničke korake kojima će se djeca zaštititi od potencijalnih opasnosti koje mediji donose. S obzirom na to da djeca danas već od prve godine svojeg života pohađaju jaslice, te veliki dio djetinjstva provode u predškolskim ustanovama, veoma je važno osposobljavati odgojitelje kako bi bili medijski kompetentni i pismeni, te kako bi svoja znanja i vještine mogli upotrijebiti u radu s roditeljima, a ono što je najvažnije za konačnu dobrobit djeteta. S obzirom na brojne negativne posljedice koje mediji mogu ostaviti na djecu predškolske dobi, ako se na neadekvatan način koriste (poglavlje 4), ovim se istraživanjem ispitivao utjecaj medija na djecu predškolske dobi iz perspektive roditelja. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 126 roditelja Dječjeg vrtića Pula. Ciljevi istraživanja bili su otkriti u kojoj mjeri djeca koriste medije, kojim su sadržajima izložena, uočavaju li se promjene u ponašanju djece nakon korištenja medija, postoji li nadzor nad korištenjem medija djece te kakvo je mišljenje roditelja o utjecaju medija na djecu. Polazeći od toga da je anketni upitnik kojeg su roditelji ispunjavali bio anonimn, pretpostavlja se da su odgovarali iskreno, stoga se rezultati uzimaju vjerodostojnim za interpretaciju i analizu. Rezultati istraživanja pokazali su da su djeca prekomjerno izložena medijima (grafikon 1.), da su djeca izložena neprimjerenim sadržajima (grafikon 2.) te kako se u djece uočavaju negativne posljedice u ponašanju nakon korištenja medija (grafikon 3.) čime su prve tri hipoteze istraživanja potvrđene. S druge strane, rezultati istraživanja pokazali su kako mediji nemaju značajan utjecaj na govorno-jezični razvoj djece, te kako su roditelji svjesni mogućih negativnih utjecaja medija na djecu, čime su četvrta i peta hipoteza opovrgnute.

Istraživanje je potvrdilo i tvrdnje brojnih u radu spomenutih autora o utjecaju neprimjerenih sadržaja na ponašanje djece, što se uočava na tablici 3. koja prikazuje izvrsnu korelaciju svih aplikacija koje djeca koriste te njihova ponašanja. Svakako, buduća istraživanja utjecaja medija na djecu bilo bi korisno provesti s većim brojem roditelja, primjerice na nivou grada, ali valjalo bi provesti istraživanje i s odgojiteljima djece kako bi se utvrdila kompletna slika utjecaja medija na djecu iz perspektive obitelji ali i stručnjaka koji rade s djecom predškolske dobi.

8. LITERATURA

1. Bistrić, M. (2021) Televizija u životima djece predškolske dobi i njihovih obitelji prije i za vrijeme prve faze COVID-19 virusa. Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju. [online] 162 (3-4) 267-294, <raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/267617>> [pristupljeno: 08.06.2023.]
2. Blažević, N. (2012) Djeca i mediji – odgoj na „televizijski“ način. Nova prisutnost – časopis za intelektualna i duhovna pitanja, [online] 10 (3), 479-493, <raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/93178>> [pristupljeno: 7.6.2023.]
3. Bozzola, E., et al. (2018) Media devices in pre-school children: the recommendations of the Italian pediatric society. Italian Journal of Pediatrics [online] 44 (69) <raspoloživo na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6001217/>> [pristupljeno: 09.05.2023.]
4. Canadian Paediatric Society, Digital Health Task Force (2017) Screen time and young children: Promoting health and development in a digital world. Paediatrics & Child Health [online] 22 (8) 461-468, <raspoloživo na: <https://academic.oup.com/pch/article/22/8/461/4392451>> [pristupljeno: 09.05.2023.]
5. Ciboci, L., Kanižaj, I., Labaš, D. (2021) Mediji i djeca predškolske dobi – priručnik za odgojitelje u dječjim vrtićima. [online] <raspoloživo na: https://djecamedija.org/wp-content/uploads/2021/09/prirucnik_za_odgojitelje_u_djecjim_vrticima_e-izdanje5-2.pdf> [pristupljeno 20.04.2023.]
6. Čazmaković, A. (2021) Medijska pismenost za najmlađe – multimedijски priručnik za djecu predškolske i rane školske dobi. [online] <raspoloživo na: <https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2021/04/Medijska-pismenost-za-najmla%C4%91e-multimedijски-priru%C4%8Dnik.pdf>> [pristupljeno: 06.05.2023.]
7. Đuran, A., Koprivnjak, D., Maček, N. (2019) Utjecaj medija i uloga odraslih na odgoj i obrazovanje djece predškolske i rane školske dobi. *Communication Management*

- Review*. [online] 4 (1) 270-283 <raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/223682>> [pristupljeno 27.04.2023.]
8. Đuran, A., Koprivnjak D., Maček, N. (2022) Mediji, djeca i roditelji – utjecaj medija na djecu predškolske i rane školske dobi. [online] <raspoloživo na: <https://edulist.online/prirucnik-mediji-djeca-i-roditelji/>> [pristupljeno 26.04.2023.]
 9. Foretić, N., Rodek, S., Mihaljević, D. (2009) Utjecaj medija na fizičku inaktivnost djece. *Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*. [online] 58 (4) 381-397 <raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/82606>> [pristupljeno 25.04.2023.]
 10. Hadi, A., A., et al. (2022) Development and Validation of a New Gadget Addiction Scale (Screen Dependency Scale) among Pre-School Children in Malaysia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. (19) 24 [online] <raspoloživo na: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36554796/>> [pristupljeno: 15.05.2023.]
 11. Hrvatska enciklopedija <raspoloživo na: <https://www.enciklopedija.hr/predgovor.aspx>> [pristupljeno 03.06.2023.]
 12. Išlin, V. (2003) Mediji u slobodnom vremenu djece i komunikacija o medijskim sadržajima. *Medijska istraživanja: znanstveno stručni časopis za novinarstvo i medije*. [online] 9 (2) 9-34, <raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/23306>> [pristupljeno: 07.06.2023.]
 13. Jerinić Njirić M. (n.d.) Ovisnost o internetu – ovisnost novog doba. [online] <raspoloživo na: <https://www.zzjzdnz.hr/zdravlje/mentalno-zdravlje/1131>> [pristupljeno 17.04.2023.]
 14. Jularić, M. (2022) Utjecaj medija na djecu rane i predškolske dobi – perspektive roditelja. *Život i škola*. [online] 68 (1-2) 147-160 <raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/419179>> [pristupljeno 21.04.2023.]
 15. Kepeš, N. (20201) Korelaciona analiza utjecaja ekranizacije na razvoj djece ranog uzrasta. *Zbornik radova Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici*. [online] 19:391-407 <raspoloživo na: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=999002>> [pristupljeno: 08.05.2023.]

16. Kimer, K. (2018) Uloga medija u obiteljskom odgoju. Didaskalos: časopis udruge studenata pedagogije Filozofskog fakulteta Osijek. [online] 2 (2) 43-52, <raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/341390>> [pristupljeno: 08.06.2023.]
17. Knez Radolović, M., Renić, M. (2020) Djeca u digitalnom okruženju – vodič za roditelje predškolaraca. [online], <raspoloživo na: https://www.roda.hr/media/attachments/udruga/dokumenti/brosure_leci/djeca_u_digitalnom_okruzenju_WEB.pdf> [pristupljeno 20.04.2023.]
18. Li, H., Luo, W., He, H. (2022) Association of Parental Screen Addiction with Young Children's Screen Addiction: A Chain-Mediating Model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. (19) 19 <raspoloživo na: <https://www.mdpi.com/1660-4601/19/19/12788>> [pristupljeno: 14.05.2023.]
19. Link Tv – Internet televizija (2020) Vijugavim drumom s Rankom Rajovićem . Posledice obroka kraj ekrana mogu biti ozbiljne. Epizoda 5 <raspoloživo na: <https://www.youtube.com/watch?v=4NLPpDF9GWw>> [pristupljeno: 15.05.2023.]
20. Lukaš, M., Miliša, Z., Puljić, M. (2022) Pretilost djece kao refleksija manipulativne moći medija. *Obnovljeni život – časopis za filozofiju i religijske znanosti*. [online] 78 (1), 1-144, <raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/zivot/article/view/24935>> [pristupljeno 7.6.2023.]
21. Ljubić-Nežić, K. (2018) Poticanje razvoja medijske pismenosti u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. *Communication Management Review*. [online] 4 (1) 284-301, <raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/223683>> [pristupljeno: 07.06.2023.]
22. Mikić, K. (2002) Medijski odgoj u vrtiću. Hrvatski filmski savez. [online] 38 <raspoloživo na: http://www.hfs.hr/hfs/zapis_clanak_detail.asp?sif=212> [pristupljeno: 07.06.2023.]
23. Ministarstvo kulture i medija <raspoloživo na: <https://min-kulture.gov.hr/medijska-pismenost/16796>> [pristupljeno 02.05.2023.]
24. Mc Arthur, B.A., Tough, S., Madigan, S. (2021) Screen time and developmental and behavioral outcomes for preschool children. *Pediatric research* [online] 91: 1616-

- 1621, <raspoloživo na: <https://www.nature.com/articles/s41390-021-01572-w>> [pristupljeno 08.05.2023.]
25. Mužić, V. (2004) *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Educa
26. Narodne novine (2015) *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. [online] <raspoloživo na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/Predskolski//Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf>> [pristupljeno: 09.05.2023.]
27. Narodne novine (2022) *Pravilnik o zaštiti maloljetnika u elektroničkim medijima*. [online], <raspoloživo na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_09_106_1564.html> [pristupljeno 06.05.2023.]
28. Pašlca, A., Turza-Bogdan, T. (2020) O medijima i govorno-jezičnome razvoju djece s roditeljskog motrišta. *Časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture*. [online] 18 (1-2) 73-92 <raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/260971>> [pristupljeno 28.04.2023.]
29. Peran, S., Raguž, A. (2018) Odnos i značenje medijskog odgoja u dječjim vrtićima: pravila i medijski izazovi. *Communication Management Review*. [online] 4 (1) 216-231, <raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/223679>> [pristupljeno: 7.6.2023.]
30. PEGI – Pan European Game Information <raspoloživo na: <https://pegi.info/>> [pristupljeno 06.05.2023.]
31. Rajović, R., Rajović, I. (2021) Izazovi odrastanja u digitalnom dobu (i vremenu globalne pandemije), Zoran Milić, *Tematski zbornik radova s međunarodne interdisciplinarnе stručno-naučne konferencije: Horizonti 2021.*, Subotica, 14.-15.05.2021. Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača i trenera. 46-53 [online] <raspoloživo na: <https://horizonti.vsovsu.rs/javascr/zbornikhorizonti2021e-verzija.pdf>> [pristupljeno: 07.05.2023.]
32. Sindik, J. (2012) Kako roditelji percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu?. *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*. [online]

- 18 (1) 5-33, <raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/85379>> [pristupljeno: 08.06.2023.]
33. Spitzer, M. (2018) *Digitalna demencija – kako mi i naša djeca silazimo s uma*. Zagreb: Ljevak
34. Tatković, N., Ružić Baf, M. (2011) Računalo – komunikacijski izazov djeci predškolske dobi. *Informatologija*. 44 (1) 27-30, <raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/66859>> [pristupljeno 09.05.2023.]
35. Tolić, M. (2009) Temeljni pojmovi suvremene medijske pedagogije. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*. [online] 55 (22) 97-103, <raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/47431>> [pristupljeno: 07.06.2023.]
36. Tomljenović, R., Ilej, M., Banda, G. (2018) *Djeca i mediji – knjižica za roditelje i skrbnike djece*. [online] <raspoloživo na: https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2018/04/Djeca-i-mediji-knjizica_medijska_pismenost.pdf> [pristupljeno 05.05.2023.]
37. Tomljenović, R. et al (2016) Preporuke za zaštitu djece i sigurno korištenje elektroničkih medija. [online] <raspoloživo na: <https://www.aem.hr/wp-content/uploads/2019/01/Preporuke-za-za%C5%A1titu-djece-i-sigurno-kori%C5%A1tenje-elektroni%C4%8Dkih-medija.pdf>> [pristupljeno: 09.05.2023.]
38. TikTok – Sigurnost i dobrobit mladih <raspoloživo na: <https://www.tiktok.com/community-guidelines/en/youth-safety/>> [pristupljeno: 15.05.2023.]
39. Zelenika, R. (2000) *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*. 4. izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Rijeka: Ekonomski fakultet

9. PRILOZI

POPIS SLIKA:

Slika 1. Članovi obitelji	19
Slika 2. Dobna skupina roditelja	20
Slika 3. Spol roditelja.....	21
Slika 4. Najviša završena razina obrazovanja roditelja	21
Slika 5. Digitalni uređaji	22
Slika 6. Dijete i osobni uređaj	23
Slika 7. Djeca i uređaji	24
Slika 8. Sadržaji za djecu	25
Slika 9. Aplikacije	26
Slika 10. Korištenje medija djece tijekom dana.....	27
Slika 11. Kako dijete koristi medije.....	28
Slika 12. Pravila o korištenju medija	28
Slika 13. Vrijeme uz elektroničke medije.....	29
Slika 14. Boravak djece na vanjskom prostoru	30
Slika 15. Reakcije djece.....	31
Slika 16. Objedovanje uz digitalne uređaje	32
Slika 17. Oponašanje likova s digitalnih ekrana	32
Slika 18. Ponašanja djece	33
Slika 19. Stavovi roditelja	34
Slika 20. Navike spavanja djece.....	35
Slika 21. Mišljenja roditelja o edukacijama	36
Slika 22. Govor djece	37

POPIS GRAFIKONA:

Grafikon 1. Vrijeme pred ekranima djece predškolske dobi.....	38
Grafikon 2. Aplikacije koje koriste djeca predškolske dobi.....	39
Grafikon 3. Prikaz ponašanja djece nakon korištenja uređaja	40
Grafikon 4. Reakcije djece pri zabrani korištenja digitalnih uređaja	41
Grafikon 5. Govorno-jezično izražavanje djece predškolske dobi	42
Grafikon 6. Mišljenja roditelja o utjecaju medija na djecu	43
Grafikon 7. Korelacija obrazovanja roditelja i aplikacija	45
Grafikon 8. Korelacija dobi roditelja i količine vremena	46
Grafikon 9. Korelacija ponašanja djece i aplikacija koje koriste.....	48

POPIS TABLICA:

Tablica 1. Korelacija stupnja obrazovanja roditelja i aplikacija koje djeca koriste	44
Tablica 2. Korelacija dobi roditelja i količine vremena koju djeca provode uz medije	45
Tablica 3. Aplikacije i ponašanje djece	47

ANKETNI UPITNIK:

Utjecaj medija na djecu predškolske dobi

Poštovani roditelji,

Pred Vama se nalazi anketni upitnik kojim se istražuju digitalne navike djece rane i predškolske dobi. Upitnik je dobrovoljnog karaktera te u potpunosti anonimnan.

Istraživanje se provodi u svrhu pisanja diplomskog rada studentice Ivane Banko, na Sveučilišnom studiju Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli pod mentorstvom doc. dr. sc. Irene Kiss.

Hvala na suradnji,

Odgovjiteljica

Ivana Banko

1. Koliko članova ima vasa obitelj?
 - 2
 - 3
 - 4
 - Više
2. Označite dobnu skupinu kojoj pripadate?
 - 20 do 29 godina
 - 30 do 39 godina
 - 40 do 49 godina
 - 50 do 59 godina
 - 60 i više
3. Označite Vaš spol
 - Muškarac
 - Žena
4. Odaberite najvišu završenu razinu Vašeg obrazovanja

- Osnovno obrazovanje
 - Srednja stručna sprema
 - Viša stručna sprema
 - Visoka stručna sprema
 - Završen poslijediplomski studij
5. Označite digitalne uređaje koje posjedujete u Vašem domu
- Računalo
 - Laptop
 - Tablet
 - Televizor
 - Mobitel
 - Igrače konzole
 - Ništa od navedenog
6. Posjeduje li Vaše dijete svoj osobni uređaj?
- Da
 - Ne
7. Označite digitalne uređaje koje Vaše dijete koristi
- Računalo
 - Laptop
 - Tablet
 - Televizor
 - Mobitel
 - Igrače konzole
 - Ništa od navedenog
8. Označite sadržaje koje Vaše dijete gleda
- Emisije za djecu (Juhuhu, Mali znanstvenici i sl.)
 - Crtani filmovi (Snježno kraljevstvo, PJ Masks i sl.)
 - National Geographic Kids
 - Glazbeni program (EnTenTinići i sl.)
 - Ništa od navedenog
 - Ostalo

9. Označite aplikacije koje Vaše dijete koristi

- YouTube
- TikTok
- Igrice
- Ne koristi aplikacije
- Ostalo

10. U koje doba dana omogućujete Vašem djetetu korištenje elektroničkih medija?

- Ujutro
- Poslijepodne
- Navečer
- Tijekom cijelog dana
- Ne koristi elektroničke medije

11. Na koji način Vaše dijete koristi elektroničke medije?

- Samostalno
- Uz roditeljski nadzor
- Oba navedena odgovora
- Ne koristi elektroničke medije

12. Postoje li u Vašoj obitelji pravila o korištenju elektroničkih medija?

- Da
- Ne
- Ne koristi elektroničke medije

13. Koliko vremena dnevno Vaše dijete provodi koristeći elektroničke medije?

- Ne koristi svakodnevno
- Do 30 minuta
- Do 1 sat
- Do 2 sata
- Više od 2 sata
- Ne koristi

14. Koliko vremena dnevno Vaše dijete provodi na vanjskom prostoru? (parkovi, igrališta i sl.)

- Do 30 minuta

- Do 1 sat
 - Do 2 sata
 - Više od 2 sata
15. Na koji način Vaše dijete reagira u slučaju kad mu nije dozvoljeno korištenje digitalnih uređaja?
- Odabire drugu aktivnost kojom će se baviti (igranje igračkama, igra s prijateljima i slično)
 - Plače
 - Ljuti se i protestira
 - Poštuje zajednički dogovor koji imamo o korištenju digitalnih uređaja
 - Ne koristi digitalne uređaje
 - Ostalo
16. Koristi li Vaše dijete digitalne uređaje tijekom objeda?
- Da
 - Ne
 - Povremeno
17. Primjećujete li da Vaše dijete oponaša ponašanje likova s digitalnih ekrana?
- Da
 - Ne
 - Nisam primjetio/primjetila
18. Označite ponašanja koja primjećujete u Vašeg djeteta nakon korištenja digitalnih uređaja
- Nedostatak pažnje i koncentracije
 - Razdražljivost
 - Prevelika količina energije
 - Destruktivno ponašanje
 - Ništa od navedenog
 - Ostalo
19. Označite tvrdnju koja se najviše podudara s Vašim mišljenjem o utjecaju digitalnih ekrana na djecu
- Digitalni ekrani ostavljaju štetne posljedice na djetetov razvoj

- Digitalni ekrani su korisni za razvoj medijske pismenosti djece
- Digitalni ekrani su neophodni u suvremenom životu, ali imaju i negativnih strana
- Digitalni ekrani mogu poslužiti kao edukacijsko sredstvo ako se na pravilan način koriste
- Ostalo

20. Označite tvrdnje koje opisuju navike spavanja Vašeg djeteta

- Spava cijelu noć
- Svakog dana odlazi na spavanje u približno isto vrijeme
- Često se budi tijekom noći
- Teško utone u san
- Povremeno ima ružne snove
- Budi se nenaspavano, razdražljivo
- Ostalo

21. Smatrate li da Vam je kao roditelju potrebna edukacija o utjecajima digitalnih ekrana na dječji razvoj? Označite tvrdnju najbližnju Vašem mišljenju

- Pohađao/pohađala sam edukaciju slične tematike
- Samostalno istražujem i educiram se prema potrebi
- Nije mi potrebna edukacija
- Smatram da može pomoći
- Ništa od navedenog
- Ostalo

22. I za kraj, prema tablici govorno-jezičnog razvoja djece, označite tvrdnju koja, prema Vašoj procjeni opisuje govorno izražavanje Vašeg djeteta?

DOB DJETETA	KRATAK OPIS GOVORNO-JEZIČNOG RAZVOJA
1-2 GOD	Imenuje i pokazuje predmete u okolini Ponavlja riječi koje čuje Spaja dvije riječi u rečenici (beba papa) Koristi negacije
2-3 GOD	Postavlja jednostavna pitanja Odgovara na pitanja: tko, što, gdje U rečenici koristi dvije do tri riječi Lista slikovnice i imenuje slike Izražava emocije Uključuje se u kratki dijalog
3-4 GOD	Ljudi izvan obitelji razumiju djetetov govor Odgovara na uputu koja uključuje 3 radnje, npr: Idi u sobu, pronađi loptu i donesi je Koristi zamjenice U rečenici koristi 3 – 4 riječi
4-5 GOD	Lako komunicira s drugom djecom i odraslima Većinu glasova izgovara pravilno U rečenicama iznosi mnogo pojedinosti Govori gramatički ispravno
5-6 GOD	Pravilan izgovor svih glasova Pravilno koristi pojmove – jučer, danas, sutra Prisutan je interes za slova Koristi složene rečenice sa svim vrstama riječi gramatički ispravno
6-7 GOD	Lako koristi složene rečenične strukture U govoru su prisutni apstraktni pojmovi Pričanje uključuje događaje, teme, likove Vodi duge razgovore

- Govor je u skladu s dobi
- U odnosu na dob – govor je napredan
- Govor nije dovoljno razvijen
- Nisam siguran/sigurna
- Ostalo

Sažetak

Svojim ubrzanim razvijanjem mediji neminovno utječu na promjene načina života u današnjem svijetu te posljedično imaju velik značaj u razvoju djece. Svrha je ovog rada istražiti na koji način promjene u tehnologiji i dostupnost medija utječu na kognitivni, socio-emocionalni, govorno-jezični te motorički razvoj djece, a također ispituje i poučava načine adekvatnog korištenja medija koje bi djeci omogućilo razvoj kritičke osviještenosti, medijske kompetentnosti i pismenosti.

U radu se prikazuje istraživanje provedeno od siječnja do travnja 2023.godine. u suradnji s roditeljima i skrbnicima djece osam odgojno-obrazovnih skupina Dječjeg vrtića Pula. Studija je provedena anonimnim online anketnim upitnikom te prikazuje sljedeće podatke: količinu vremena koju djeca provode uz medije, vrste elektroničkih medija kojima se koriste, sadržaje i aplikacije kojima su izložena, promjene u ponašanju nakon korištenja medija, utjecaj medija na navike spavanja te na govorno-jezični razvoj. Analizom podataka potvrđene su hipoteze o prekomjernom korištenju medija djece, izloženosti neprimjerenim sadržajima te negativnom utjecaju na ponašanje, dok su opovrgnute hipoteze o utjecaju medija na govorno-jezični razvoj te o nedovoljnoj upućenosti roditelja o negativnim utjecajima medija na djecu. Podatci pokazuju visoku korelaciju razine obrazovanja roditelja i količine vremena koja je djeci omogućena za korištenje medija, dobi roditelja i aplikacija koje djeca koriste te ponašanja koje se uočava nakon korištenja medija.

Podatci ovog istraživanja korisni su za sve roditelje, odgojitelje i stručnjake koji već rade te za studente koji će tek raditi s djecom predškolske dobi, kako bi osvijestili važnost vlastite medijske pismenosti i medijskog odgoja djece već od najranijih dana.

KLJUČNE RIJEČI: mediji, medijska pismenost, medijski odgoj, djeca predškolske dobi, roditelji, utjecaj, razvoj

Summary

The media greatly influence the accelerated changes in today's world and way of life. With its constant development, it also profoundly and inevitably affects the development of children. The purpose of this work is to investigate how changes in technology and the availability of media affect the cognitive, socio-emotional, speech-language and motor development of children, also focusing on the ways in which an adequate use of media would enable children to develop critical awareness, media competence and literacy.

The research presented in this paper was conducted from January to April 2023, in cooperation with parents and guardians of eight educational groups of the Pula Kindergarten. The study was conducted using an anonymous, online questionnaire and submit the following data: the amount of time children spend using media, the types of electronic media they use, the content and applications they are exposed to, the changes perceived in their behaviour after using the media, the influence of media on sleep habits and its speech - language development. The data analysis confirmed the hypotheses about the excessive use of media by children, their exposure to inappropriate content and its consequent negative impact on behaviour. It also refuted the alleged impact of media on speech and language development and the insufficient knowledge of parents about the negative impact of media on children. The data shows a high correlation between the level of education of the parents and the amount of time the children are allowed to use media, the age of the parents, the applications used by children, and the behaviour observed after using the media.

The results of this research are useful for all parents, educators and experts who already work and for students who will work with preschool children, in order to make them aware of the importance of their own media literacy and the media education conveyed to children.

KEY WORDS: media, media literacy, media education, preschool children, parents, influence, development